

ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Δίοδοι προς την ενηλικίωση
για ασυνόδευτα παιδιά στην Ελλάδα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ | 4
2. ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΠΛΗΣΙΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ | 6
3. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ | 9
4. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ | 12
 - α. Προκλήσεις στη Στέγαση | 13
 - β. Προκλήσεις στην Αγορά Εργασίας | 15
 - γ. Προκλήσεις στην Εκπαίδευση | 18
5. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ | 21
6. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ | 24
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ | 27
8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ | 29

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η έκθεση συντάχθηκε από την Αθανασία Μουρίκη και τη Μάρθα Ρούσσου, με ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Kenji Kizuka.

Ευχαριστούμε θερμά τους Stefan Lehmeier, Δήμητρα Καλογεροπούλου, Micol Alberizzi, Σίσσυ Καραβία, Μαρία Παναγή, Αναστασία Σικιαρίδη, Ειρήνη Σπυρέλλη και Rim Turifi, καθώς και όλο το προσωπικό των προγραμμάτων της IRC στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, που μοιράστηκαν μαζί μας τις ιστορίες και τις εμπειρίες τους. Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνουμε στους ανθρώπους που συμμετέχουν στα προγράμματα της IRC για την εμπιστοσύνη που μας δείχνουν όλα αυτά τα χρόνια. Ευχαριστούμε επίσης τους εκπροσώπους των Υπουργείων, καθώς και τις πολυάριθμες οργανώσεις νομικής συνδρομής και προστασίας που δραστηριοποιούνται στο πεδίο και δέχθηκαν να παραχωρήσουν συνεντεύξεις για την παρούσα έκθεση.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Μάρθα Ρούσσου / International Rescue Committee. Οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν το 2021 στον Εθνικό Κήπο της Αθήνας, στο πλαίσιο συμμετοχικών εργαστηρίων με ασυνόδευτα παιδιά που βρίσκονταν κοντά στην ενηλικίωση. Στα εργαστήρια, οι νέοι μοιράστηκαν τις απόψεις, τις ανησυχίες, τις ελπίδες και τις προσδοκίες τους, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας προσέγγισης συνηγορίας που βασίζεται στα δικαιώματα και στις δικές τους εμπειρίες και οπτικές.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Εριφύλη Αράπογλου – enARTE

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετάβαση στην ενηλικίωση¹ αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιόδους στη ζωή ενός νέου ανθρώπου. Είναι η περίοδος κατά την οποία η εκπαίδευση, το καθεστώς νόμιμης διαμονής, η σταθερή στέγαση, οι ευκαιρίες απασχόλησης και η ύπαρξη υποστηρικτικών σχέσεων διαμορφώνουν τις βάσεις για μια ανεξάρτητη ενήλικη ζωή. Για τα ασυνόδευτα παιδιά,² η μετάβαση αυτή αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία και ταυτόχρονα μια κρίσιμη στιγμή. Όταν υπάρχει η κατάλληλη στήριξη, η ενηλικίωση μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μακροπρόθεσμη ένταξη, αυτονομία και ουσιαστική συμμετοχή στην κοινωνία. Όταν όμως η αναγκαία υποστήριξη απουσιάζει, οι νέοι κινδυνεύουν να βρεθούν εκ νέου σε ευάλωτη θέση, ακριβώς τη στιγμή που καλούνται να γίνουν αυτόνομοι.

Μετά την περίοδο 2015–2016 και τη διαχείριση της άφιξης περίπου ενός εκατομμυρίου προσφύγων στην Ελλάδα, έγιναν σημαντικά βήματα για την ενίσχυση της προστασίας και της ένταξης των ασυνόδευτων παιδιών.³ Οι δημόσιες αρχές, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι διεθνείς εταίροι διέθεσαν σημαντικούς πόρους για την ανάπτυξη εξειδικευμένων μηχανισμών παιδικής προστασίας, τη διεύρυνση των διαθέσιμων θέσεων στέγασης, τη βελτίωση του συστήματος επιτροπείας και τη δημιουργία διόδων πρόσβασης στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη. Παράλληλα με αυτές τις μεταρρυθμίσεις, αναπτύχθηκαν πρωτοβουλίες για τη στήριξη των νέων καθώς πλησιάζουν στην ενηλικίωση,⁴ αναγνωρίζοντας ότι η επιτυχής ένταξη προϋποθέτει τη συνέχεια της υποστήριξης και μετά το τέλος της παιδικής ηλικίας.

Σήμερα, ωστόσο, η πρόοδος αυτή βρίσκεται σε κίνδυνο. Το πλαίσιο πολιτικής έχει γίνει πιο περιοριστικό, ενώ οι υπηρεσίες προστασίας και ένταξης έχουν αποδυναμωθεί εξαιτίας της χρηματοδοτικής αβεβαιότητας και της διακοπής πολλών υποστηρικτικών προγραμμάτων. Η δυνατότητα εξασφάλισης καθεστώτος διαμονής εξαρτάται πλέον σχεδόν αποκλειστικά από τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, καθώς υπάρχουν ελάχιστες εναλλακτικές δυνατότητες νομιμοποίησης για πρώην ασυνόδευτα παιδιά που έχουν μεγαλώσει στην Ελλάδα. Ως αποτέλεσμα, μια απορριπτική απόφαση επί του αιτήματος ασύλου μπορεί να αφήσει έναν νέο άνθρωπο χωρίς δυνατότητα να παραμείνει στη χώρα, ανεξάρτητα από το πόσο έχει ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία, την εκπαιδευτική του πορεία ή τους κοινωνικούς δεσμούς που έχει αναπτύξει.⁵

Παράλληλα, η εξασφάλιση νομικού καθεστώτος από μόνη της δεν αρκεί για να διασφαλίσει μια ομαλή μετάβαση στην ενηλικίωση. Ακόμη και οι νέοι στους οποίους έχει χορηγηθεί διεθνής προστασία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην εξεύρεση στέγης και εργασίας, στη συνέχιση της εκπαίδευσής τους, στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, καθώς και στη διεκπεραίωση σύνθετων διοικητικών διαδικασιών. Χωρίς συντονισμένη υποστήριξη σε αυτή την κρίσιμη περίοδο, υπάρχει ο κίνδυνος να χαθούν στην πράξη τα οφέλη που επιτεύχθηκαν μέσα από πολυετείς επενδύσεις στην παιδική προστασία, περιορίζοντας τις προοπτικές των νέων για αυτονομία και ουσιαστική συμμετοχή στην κοινωνία.

Οι δυσκολίες που περιγράφονται στην παρούσα έκθεση δεν οφείλονται σε έλλειψη φιλοδοξίας, ανθεκτικότητας ή δυνατοτήτων από την πλευρά των πρώην ασυνόδευτων παιδιών. Πολλά από αυτά έχουν περάσει χρόνια προσπαθώντας να ξαναχτίσουν τη ζωή τους στην Ελλάδα: έχουν μάθει ελληνικά, έχουν πάει σχολείο, έχουν αποκτήσει γνώσεις και δεξιότητες και έχουν προετοιμαστεί για μια ανεξάρτητη ενήλικη ζωή. Το βασικό πρόβλημα εντοπίζεται στην έλλειψη συνέχειας ανάμεσα στο σύστημα παιδικής προστασίας και στα συστήματα και τις υπηρεσίες που απευθύνονται σε ενηλίκους.

Οι παραπάνω προκλήσεις αναδεικνύουν την ανάγκη για ένα οργανωμένο και συντονισμένο πλαίσιο μετάβασης στην ενηλικίωση, το οποίο θα γεφυρώνει την παιδική προστασία και τα συστήματα υποστήριξης ενηλίκων. Ένα τέτοιο πλαίσιο θα πρέπει να συνδυάζει ασφαλείς και σταθερές δυνατότητες νόμιμης διαμονής με συνεχή εξατομικευμένη υποστήριξη, συντονισμένη πρόσβαση στη στέγαση, την εκπαίδευση και την απασχόληση, καθώς και πρακτική προετοιμασία για την αυτόνομη διαβίωση. Στόχος θα πρέπει να είναι οι νέοι να διαθέτουν τα απαραίτητα εφόδια και τη στήριξη ώστε να μπορούν να χτίσουν μια σταθερή και αυτόνομη ενήλικη ζωή.

Η παρούσα έκθεση βασίζεται στην εμπειρία και στα δεδομένα των προγραμμάτων της International Rescue Committee (IRC) Hellas, μεταξύ άλλων από υπηρεσίες υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης, απασχολησιμότητας και κοινωνικής ένταξης για ασυνόδευτα παιδιά και νεαρούς ενήλικες, καθώς και σε διαβουλεύσεις με επαγγελματίες που εργάζονται με νέα άτομα, πρώην ασυνόδευτα παιδιά και εκπροσώπους δημόσιων αρχών. Παρουσιάζει, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι νέοι κατά τη μετάβασή τους στην ενηλικίωση στην Ελλάδα, εξετάζει

τους περιορισμούς των υφιστάμενων προγραμμάτων και διατυπώνει προτάσεις για την ενίσχυση βιώσιμων διόδων προς την αυτονομία και την κοινωνική ένταξη.

2. Ασυνόδευτα παιδιά που πλησιάζουν την ενηλικίωση στην Ελλάδα

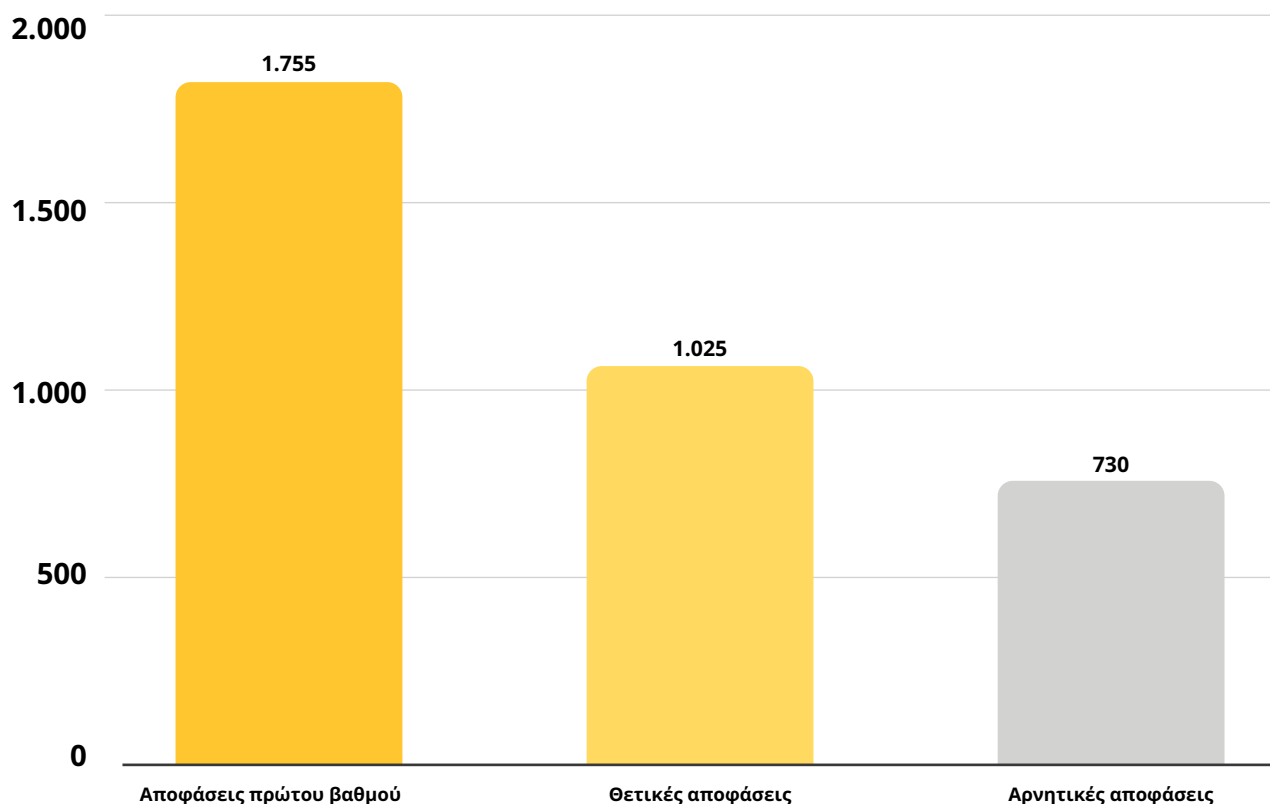
Τα ασυνόδευτα παιδιά στην Ελλάδα αποτελούν σημαντικό ποσοστό των παιδιών που αιτούνται άσυλο και, καθ' όλη τη διάρκεια της μετακίνησής τους, διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο βίας, εκμετάλλευσης, εμπορίας ανθρώπων και κακοποίησης.⁶ Η πλειονότητά τους βρίσκεται ήδη κοντά στην ενηλικίωση: τον Ιούλιο του 2026, 1.544 ασυνόδευτα παιδιά διέμεναν σε δομές φιλοξενίας στην Ελλάδα, εκ των οποίων πάνω από το 74% ήταν ηλικίας 15–17 ετών.⁷ Επομένως, η μετάβαση στην ενηλικίωση δεν αφορά μια μικρή ομάδα παιδιών, αλλά αποτελεί καθοριστικό στάδιο στην πορεία προστασίας της πλειονότητας των ασυνόδευτων παιδιών στη χώρα. Για πολλά από αυτά, η ενηλικίωση σηματοδοτεί το σημείο στο οποίο η ευθύνη για την υποστήριξή τους μεταφέρεται από το σύστημα παιδικής προστασίας στους μηχανισμούς ένταξης και κοινωνικής υποστήριξης ενηλίκων. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αυτή η μετάβαση επηρεάζει καθοριστικά τη μετέπειτα πορεία τους.

Μια επιτυχής μετάβαση στην ενηλικίωση προϋποθέτει ασφαλές καθεστώς νόμιμης διαμονής, σταθερή στέγαση, πρόσβαση στην εκπαίδευση και την απασχόληση, σωματική και ψυχική ευεξία, καθώς και τις πρακτικές δεξιότητες που απαιτούνται για την αυτόνομη διαβίωση. Όλοι αυτοί οι παράγοντες είναι στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους. Ωστόσο, το καθεστώς διαμονής έχει

ιδιαίτερη σημασία, καθώς μετά την ενηλικίωση καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την πρόσβαση σε δικαιώματα και υπηρεσίες. Παρ' όλα αυτά, αποτελεί μόνο μία από τις προϋποθέσεις για μια ομαλή και βιώσιμη μετάβαση.

Fig. 1 Αποφάσεις Α' Βαθμού επί Αιτήσεων Ασύλου για Ασυνόδευτα Παιδιά στην Ελλάδα (2024)

Πηγή: Eurostat, EMN, 2025, 'Country Factsheet: Greece 2024'

Η διεθνής προστασία έχει καταστεί η βασική οδός μέσω της οποίας τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να εξασφαλίσουν νόμιμη διαμονή μετά την ενηλικίωσή τους. Ωστόσο, τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι για τους περισσότερους, η έκβαση αυτής της διαδικασίας παραμένει αβέβαιη. Το 2024, 4.710 ασυνόδευτα παιδιά υπέβαλαν αίτηση ασύλου στην Ελλάδα.⁸ Οι ελληνικές αρχές εξέδωσαν 1.755 αποφάσεις πρώτου βαθμού, εκ των οποίων 1.000 (57,0%) αφορούσαν τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα, 25 (1,4%) τη χορήγηση επικουρικής προστασίας και 730 (41,6%) ήταν απορριπτικές.⁹ Συνολικά, 1.025 αποφάσεις (58,4%) αφορούσαν τη χορήγηση διεθνούς προστασίας. Τα στοιχεία του 2024 αποτελούν το πιο πρόσφατο πλήρες και συγκρίσιμο σύνολο δεδομένων. Παρότι τα στοιχεία για το 2025 καταγράφουν 3.502 αιτήσεις και 449 θετικές αποφάσεις πρώτου βαθμού,¹⁰ ο

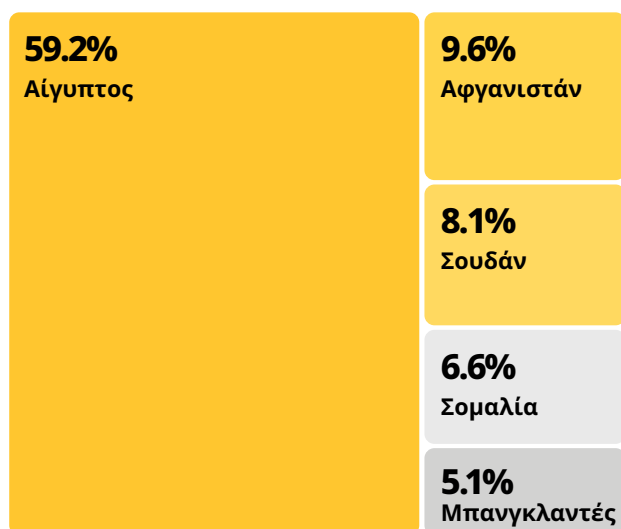
αριθμός των απορριπτικών αποφάσεων δεν είναι διαθέσιμος, γεγονός που δεν επιτρέπει τον υπολογισμό συγκρίσιμου ποσοστού αναγνώρισης.

Το 2026, τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά στην Ελλάδα προέρχονται από την Αίγυπτο (59.2% των αιτήσεων), το Αφγανιστάν (9.6%) και το Σουδάν (8.1%).¹¹ Ωστόσο, δεν υπάρχουν διαθέσιμα αναλυτικά στοιχεία για τα ποσοστά αναγνώρισης των αιτήσεων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών ανά εθνικότητα. Καθώς, επιπλέον, οι διαδικασίες ασύλου συχνά ολοκληρώνονται αφού οι αιτούντες έχουν ήδη ενηλικιωθεί, τα ποσοστά αναγνώρισης των ενηλίκων μπορούν να δώσουν μια εικόνα για την πιθανή έκβαση των αιτημάτων των παιδιών. Τα ποσοστά αυτά παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά χώρα καταγωγής. Για

παράδειγμα, για τους αιτούντες από την Αίγυπτο το ποσοστό αναγνώρισης μεταξύ ενηλίκων ήταν εξαιρετικά χαμηλό, περίπου 0,3% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2026, γεγονός που σημαίνει ότι η συντριπτική πλειονότητα είναι πιθανό να λάβει απορριπτική απόφαση.¹² Αντίθετα, κατά την ίδια περίοδο, τα ποσοστά αναγνώρισης για αιτούντες από το Σουδάν και το Αφγανιστάν ανέρχονταν σε 75% και 67% αντίστοιχα.¹³

Ως αποτέλεσμα, οι προοπτικές παραμονής στην Ελλάδα μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής και με τις ατομικές περιστάσεις κάθε αιτούντος, όπως αυτές αξιολογούνται στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου. Παράγοντες που συνδέονται με την πορεία ένταξης στην Ελλάδα —όπως τα χρόνια παραμονής στη χώρα, η εκπαιδευτική πορεία, η εκμάθηση της γλώσσας, οι κοινωνικοί δεσμοί ή ο βαθμός προετοιμασίας για αυτόνομη διαβίωση— δεν αποτελούν βάση για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας. Έτσι δημιουργείται ένα κενό ανάμεσα στις προσπάθειες παιδικής προστασίας και ένταξης και στις δυνατότητες παραμονής που είναι διαθέσιμες όταν οι νέοι ενηλικιώνονται.

Fig. 2 Κύριες Χώρες Καταγωγής Ασυνόδευτων Παιδιών στην Ελλάδα (Ιούλιος 2025 – Ιούλιος 2026)

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2026, «Έκθεση Α: Διεθνής Προστασία – Ιούλιος 2026»

Τα στοιχεία αυτά αναδεικνύουν την αβεβαιότητα με την οποία έρχονται αντιμέτωπα πολλά ασυνόδευτα παιδιά καθώς πλησιάζουν στην ενηλικίωση. Τα ποσοστά αναγνώρισης, πέρα από τις σημαντικές διαφοροποιήσεις που παρουσιάζουν μεταξύ διαφορετικών χωρών καταγωγής, δεν παραμένουν σταθερά στον χρόνο. Μπορούν να μεταβληθούν ανάλογα με τις εξελίξεις στις χώρες καταγωγής, τη σχετική νομολογία, τις γεωπολιτικές εξελίξεις και τις αλλαγές στην εθνική πολιτική ασύλου. Κατά συνέπεια, ακόμη και νέοι για τους οποίους οι σημερινές συνθήκες υποδηλώνουν μεγαλύτερη πιθανότητα αναγνώρισης δεν μπορούν να θεωρούν δεδομένο ότι θα έχουν ασφαλές καθεστώς διαμονής στο μέλλον. Η αβεβαιότητα αυτή δυσκολεύει τόσο τους ίδιους όσο και τους επαγγελματίες που τους υποστηρίζουν να σχεδιάσουν εγκαίρως και με ασφάλεια τη μετάβασή τους στην ενηλικίωση.

Ταυτόχρονα, το καθεστώς διαμονής αποτελεί μόνο μία διάσταση μιας επιτυχούς μετάβασης. Ανεξάρτητα από την τελική έκβαση της αίτησης ασύλου, όλοι οι νέοι που πλησιάζουν στην ενηλικίωση χρειάζονται συνέχεια στην υποστήριξή τους, ώστε να μπορούν να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους, να εξασφαλίσουν σταθερή στέγαση, να αποκτήσουν πρόσβαση στην εργασία, να ανταποκριθούν στις διοικητικές διαδικασίες και να αναπτύξουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την αυτόνομη διαβίωση. Ένα πλαίσιο μετάβασης που επικεντρώνεται κυρίως στην έκβαση της διαδικασίας ασύλου κινδυνεύει να παραβλέψει αυτές τις ευρύτερες ανάγκες και να υπονομεύσει την επένδυση που έχει ήδη γίνει στην προστασία και την ένταξη των παιδιών. Η υποστήριξη κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση θα πρέπει, επομένως, να αντιμετωπίζεται ως συνέχεια της παιδικής προστασίας, ώστε οι νέοι να διαθέτουν τα εφόδια και τη στήριξη που χρειάζονται για να οικοδομήσουν μια σταθερή και αυτόνομη ενήλικη ζωή, ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας ασύλου.

3.

Νομικό και πολιτικό πλαίσιο

Από το 2023, η Γενική Γραμματεία Ευάλωτων Πολιτών και Θεσμικής Προστασίας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου έχει αναπτύξει σημαντικές πρωτοβουλίες με στόχο την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών και τη στήριξη της μετάβασής τους προς την αυτονομία.¹⁴ Προγράμματα όπως το Helios Junior και η ΠΥΞΙΔΑ, καθώς και η Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ασυνόδευτων Ανηλίκων (2022), αναγνωρίζουν την ανάγκη υποστήριξης κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση και επιχειρούν να ανταποκριθούν σε αυτή. Ωστόσο, η κατεύθυνση αυτή δεν έχει ακόμη αποτυπωθεί σε ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο. Η πιο πρόσφατη Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ευάλωτων Προσώπων (2026), προβλέπει τη λειτουργία θέσεων φιλοξενίας ενταξιακού χαρακτήρα για πρώην ασυνόδευτα παιδιά έως την ηλικία των 21 ετών.

Στην πράξη, οι μόνες ειδικές προβλέψεις για τη μετάβαση στην ενηλικίωση περιλαμβάνονται στο Πλαίσιο Πρότυπων Κανόνων Λειτουργίας και Αδειοδότησης Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων. Σύμφωνα με αυτό, οι δομές φιλοξενίας οφείλουν να καταρτίζουν σχέδιο αποχώρησης τουλάχιστον δύο μήνες πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του παιδιού. Ωστόσο, ο τρόπος εφαρμογής επαφίεται σε μεγάλο βαθμό στην εκάστοτε δομή, χωρίς συστηματική παρακολούθηση ή διασφάλιση της εφαρμογής και χωρίς να κατοχυρώνεται δικαίωμα συνέχισης της υποστήριξης μετά

την ενηλικίωση. Ως αποτέλεσμα, η υποστήριξη κατά τη μετάβαση εξακολουθεί να εξαρτάται κυρίως από τη διαθεσιμότητα συγκεκριμένων προγραμμάτων και όχι από ένα κατοχυρωμένο πλαίσιο δικαιωμάτων, γεγονός που οδηγεί σε σημαντικές διαφοροποιήσεις στην πράξη.

Ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο μετάβασης θα διασφάλιζε τη συνέχεια μεταξύ του συστήματος παιδικής προστασίας και των

συστημάτων υποστήριξης ενηλίκων, μέσα από συντονισμένο σχεδιασμό και συνεχή υποστήριξη και μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους. Στην Ελλάδα, ωστόσο, η πρόσβαση σε προστασία και υπηρεσίες ένταξης μετά την ενηλικίωση καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το καθεστώς διαμονής, το οποίο συνήθως εξαρτάται από την έκβαση της διαδικασίας ασύλου.¹⁵ Οι αποφάσεις επί των αιτημάτων ασύλου δεν λαμβάνουν υπόψη παράγοντες όπως ο χρόνος παραμονής στην Ελλάδα, η εκπαιδευτική πορεία, η εκμάθηση της γλώσσας, οι κοινωνικοί δεσμοί ή η πρόοδος προς την αυτόνομη διαβίωση. Έτσι, νέοι που έχουν περάσει κρίσιμα χρόνια της ζωής τους στην Ελλάδα μπορεί να χάσουν την πρόσβαση σε δικαιώματα και υποστήριξη, παρά τη σημαντική προσπάθεια που έχουν καταβάλει για την ένταξή τους. Δημιουργείται, συνεπώς, ένα σαφές κενό ανάμεσα στο πλαίσιο παιδικής προστασίας, το οποίο διέπεται από την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, και στο πλαίσιο που εφαρμόζεται μετά την ενηλικίωση, όπου το καθεστώς διαμονής καθίσταται ο βασικός παράγοντας που καθορίζει τα δικαιώματα και τις διαθέσιμες ευκαιρίες.

Για πολλά νέα άτομα των οποίων οι αιτήσεις ασύλου απορρίπτονται, η ενηλικίωση μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση νομικής και κοινωνικής «αορατότητας». Χάνουν τη νόμιμη πρόσβαση στην εργασία, σε σταθερή στέγαση, στην εκπαίδευση και σε βασικές υπηρεσίες, ενώ παράλληλα βρίσκονται αντιμέτωποι με το ενδεχόμενο κράτησης ή επιστροφής, μολοντί έχουν περάσει κρίσιμα χρόνια της διαμόρφωσής τους στην Ελλάδα.¹⁶ Παρότι η επιστροφή συχνά προβάλλεται ως η προβλεπόμενη λύση σε αυτές τις περιπτώσεις, στην πράξη δεν είναι πάντοτε εφικτή ούτε υλοποιείται συστηματικά. Έτσι, πολλοί νεαροί ενήλικες παραμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα χωρίς νομικό καθεστώς διαμονής και χωρίς δυνατότητα νομιμοποίησης ή ένταξης.¹⁷

Στην πράξη, το νομικό πλαίσιο έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση δύο διαφορετικών κατηγοριών: από τη μία, οι αιτούντες και οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, οι οποίοι διατηρούν, έστω και περιορισμένα, πρόσβαση σε υπηρεσίες ένταξης· και, από την άλλη, τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα, για τα οποία η ενηλικίωση μπορεί να σημαίνει μια απότομη μετάβαση σε καθεστώς παράτυπης διαμονής και κοινωνικής αορατότητας ή την προοπτική επιστροφής. Ως αποτέλεσμα, αρκετοί νεαροί ενήλικες παραμένουν στην Ελλάδα για παρατεταμένες περιόδους χωρίς νομικό καθεστώς και υπό συνθήκες διαρκούς αβεβαιότητας.

Μια προσέγγιση που εστιάζει αυστηρά στην επιστροφή δεν αποτελεί, επομένως, ούτε πρακτική ούτε βιώσιμη λύση καθώς δεν ανταποκρίνεται στον στόχο μιας επιτυχημένης μετάβασης στην ενηλικίωση για νέα άτομα που έχουν ήδη υποστηριχθεί επί σειρά ετών μέσα από το σύστημα προστασίας και τις δράσεις ένταξης. Μια αποτελεσματικότερη προσέγγιση θα έδινε προτεραιότητα στη δημιουργία οργανωμένων δρόμων μετάβασης, με πρόσβαση στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και σε σταθερές λύσεις νόμιμης διαμονής. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι επενδύσεις που έχουν ήδη γίνει για την ένταξη των νέων, και να περιοριστεί η μακροχρόνια επισφάλεια διασφαλίζοντας συμμόρφωση με τα διεθνή και ευρωπαϊκά νομικά πρότυπα.

Παράλληλα, υπάρχουν ανησυχίες ότι, στο πλαίσιο των μεταβαλλόμενων πολιτικών, η εφαρμογή μέτρων επιστροφής και κράτησης ενδέχεται να διευρυνθεί. Πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές έχουν μεταβάλει περαιτέρω το πλαίσιο που καθορίζει τη μετάβαση στην ενηλικίωση και τις μακροπρόθεσμες προοπτικές νόμιμης διαμονής των πρώην ασυνόδευτων παιδιών.

Ο νόμος για την «Προώθηση Πολιτικών Νόμιμης Μετανάστευσης»,¹⁸ ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2026, σε συνδυασμό με τον νόμο για την εφαρμογή του Συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο,¹⁹ που τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 2026, περιόρισε και αναδιαμόρφωσε τις διαθέσιμες δυνατότητες νόμιμης διαμονής. Ειδικότερα, καταργήθηκε η δυνατότητα χορήγησης δεκαετούς άδειας διαμονής σε άτομα που είχαν ολοκληρώσει τρία έτη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα πριν από τη συμπλήρωση του 23ου έτους της ηλικίας τους, με τη δυνατότητα αυτή να διατηρείται πλέον μόνο για όσα παιδιά είχαν εγγραφεί στο σχολείο με το προηγούμενο καθεστώς. Εξακολουθεί να προβλέπεται δεκαετής άδεια διαμονής για όσους έχουν ολοκληρώσει έξι έτη φοίτησης στην τυπική εκπαίδευση. Ωστόσο, για τα περισσότερα πρώην ασυνόδευτα παιδιά η προϋπόθεση αυτή είναι δύσκολο να εκπληρωθεί, λόγω της ηλικίας κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα, των γλωσσικών εμποδίων, των διακοπών στην εκπαιδευτική τους πορεία και άλλων δομικών περιορισμών.

Οι εξελίξεις αυτές αποδυνάμωσαν σημαντικά μία από τις λίγες διαθέσιμες νόμιμες οδούς που αναγνώριζαν τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και την προσπάθεια ένταξης ως παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τις μελλοντικές προοπτικές ενός νέου ατόμου. Παρότι ο αριθμός όσων αξιοποίησαν την άδεια που βασιζόταν στην τριετή φοίτηση παρέμεινε χαμηλός —έως τον Ιανουάριο του 2026 είχαν υποβληθεί μόλις 159 αιτήσεις,²⁰ η ύπαρξή της εξέφραζε μια σημαντική αρχή, η οποία πλέον απουσιάζει από το νομικό πλαίσιο: ότι τα χρόνια κατά τα οποία ένα νέο άτομο μεγαλώνει στην Ελλάδα και η προσπάθεια που καταβάλλει για να ενταχθεί στην κοινωνία θα πρέπει να έχουν σημασία για τις μελλοντικές του προοπτικές.

Παράλληλα, το πρόσφατο νομοθετικό πλαίσιο έχει δημιουργήσει μεγαλύτερη αβεβαιότητα ως προς τη δυνατότητα παροχής υποστήριξης σε παιδιά και νεαρούς ενήλικες που δεν διαθέτουν καθεστώς νόμιμης διαμονής καθώς η υποστήριξη από τρίτους ενδέχεται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να ερμηνευθεί ως διευκόλυνση της παράτυπης παραμονής.²¹

Συνολικά, οι νομοθετικές αυτές εξελίξεις ενισχύουν ένα πλαίσιο στο οποίο το καθεστώς διαμονής καθορίζει σε ολοένα μεγαλύτερο βαθμό την έκβαση της μετάβασης στην ενηλικίωση, ενώ η εκπαιδευτική πορεία, οι προσπάθειες ένταξης και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού έχουν ολοένα μικρότερη βαρύτητα. Ως αποτέλεσμα, η μετάβαση στην ενηλικίωση αντιμετωπίζεται πρωτίστως ως ζήτημα διαχείρισης της μετανάστευσης και όχι ως συνέχεια της παιδικής προστασίας. Πρόκειται για σημαντική απομάκρυνση από μια προσέγγιση που θέτει στο επίκεντρο την ένταξη, τη συνέχεια της προστασίας και τη μακροπρόθεσμη αυτονομία των νέων.

4.

Βασικές προκλήσεις κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η μετάβαση των πρώην ασυνόδευτων παιδιών στην ενηλικίωση χαρακτηρίζεται από την απουσία ενός οργανωμένου και ολοκληρωμένου πλαισίου μετάβασης. Παρότι το καθεστώς διαμονής διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην πρόσβαση σε δικαιώματα και υπηρεσίες, οι νέοι αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες σε πολλούς τομείς, ανεξάρτητα από το αν τους έχει χορηγηθεί διεθνής προστασία, αναμένουν την έκδοση απόφασης επί της αίτησης ασύλου ή η αίτησή τους έχει απορριφθεί. Οι νέοι των οποίων οι αιτήσεις έχουν απορριφθεί βρίσκονται αντιμέτωποι με τις σοβαρότερες μορφές αποκλεισμού, καθώς η ενηλικίωσή τους συνοδεύεται από απώλεια της πρόσβασης σε στέγαση, εκπαίδευση, δυνατότητες απασχόλησης και υποστηρικτικές υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να παραμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε κατάσταση διοικητικής και κοινωνικής «αορατότητας».

Ωστόσο, σημαντικά εμπόδια αντιμετωπίζουν και οι νέοι που έχουν λάβει διεθνή προστασία ή των οποίων η αίτηση ασύλου εκκρεμεί. Παρότι κατά κανόνα διατηρούν την πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα και υπηρεσίες, στην πράξη συναντούν επίμονα εμπόδια και καλούνται να διαχειριστούν μόνοι τους σύνθετες διοικητικές διαδικασίες.²² Με τη συμπλήρωση του 18ου έτους παύουν τα ειδικά μέτρα παιδικής προστασίας όπως η επιτροπεία και η συστηματική διαχείριση της υπόθεσής τους, χωρίς να προβλέπεται ένας αντίστοιχος

μηχανισμός που θα τους στηρίζει κατά τη μετάβαση στην αυτόνομη ενήλικη ζωή. Σε αντίθεση με τα περισσότερα νέα άτομα, τα οποία εξακολουθούν να βασίζονται στην οικογενειακή υποστήριξη για αρκετά χρόνια μετά την ενηλικίωσή τους, τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά καλούνται σε μεγάλο βαθμό να διαχειριστούν αυτή τη μετάβαση μόνοι τους.

Σε όλες τις πτυχές της μετάβασης στην ενηλικίωση, οι διοικητικές διαδικασίες αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στην επίτευξη αυτονομίας. Οι διοικητικές απαιτήσεις συχνά προκαλούν καθυστερήσεις, κενά και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ διαδικασιών, εμποδίζοντας τελικά τα νέα άτομα να ασκήσουν δικαιώματα που τους αναγνωρίζονται από τον νόμο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μετάβαση από τον ΠΑΑΥΠΑ στον ΑΜΚΑ. Ο Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ), ο οποίος χορηγείται στους αιτούντες διεθνή προστασία όσο διαρκεί η διαδικασία ασύλου, πρέπει, μετά τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, να αντικατασταθεί από Αριθμό Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ). Με το ισχύον σύστημα, η πλήρης ενεργοποίηση του ΑΜΚΑ προϋποθέτει την απόδειξη πραγματικής διαμονής στην Ελλάδα, η οποία μπορεί να τεκμηριωθεί, μεταξύ άλλων, μέσω μίσθωσης κατοικίας,

σπουδών ή εργασίας.²³ Δημιουργείται έτσι ένας φαύλος κύκλος, όπου η πρόσβαση στην επίσημη απασχόληση και η πρόσβαση στο σύστημα κοινωνικής προστασίας εξαρτώνται η μία από την άλλη. Αυτό μπορεί να περιορίσει σημαντικά την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο της ζωής των νέων.^{24 25}

Το παράδειγμα αυτό αποτυπώνει ένα ευρύτερο πρόβλημα του υφιστάμενου πλαισίου μετάβασης: οι νέοι αναμένεται να κινηθούν αυτόνομα ανάμεσα σε πολλαπλές διοικητικές διαδικασίες και υπηρεσίες, παρότι πολλές από αυτές είναι αλληλένδετες και δύσκολο να ολοκληρωθούν χωρίς σταθερή καθοδήγηση και εξατομικευμένη υποστήριξη.

Μια επιτυχημένη μετάβαση στην ενηλικίωση στηρίζεται σε τρεις αλληλένδετους πυλώνες: σταθερή στέγαση, πρόσβαση στην εκπαίδευση και δυνατότητες αξιοπρεπούς απασχόλησης. Η πρόοδος σε καθέναν από αυτούς τους τομείς εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τους άλλους και προϋποθέτει, παράλληλα, τη δυνατότητα των νέων να ανταποκρίνονται στις διοικητικές διαδικασίες και να έχουν πρόσβαση στην κατάλληλη υποστήριξη. Οι ενότητες που ακολουθούν εξετάζουν αυτές τις αλληλένδετες προκλήσεις και τις επιπτώσεις τους στη μετάβαση των νέων προς μια αυτόνομη ενήλικη ζωή.

α. Προκλήσεις στη Στέγαση

“Όλα ξεκινούν από τη στέγαση. Χωρίς σταθερή στέγη, οι νέοι δεν μπορούν να επικεντρωθούν στην εκπαίδευση ή την επαγγελματική κατάρτιση, ούτε να βρουν νόμιμη εργασία, ενώ αυξάνεται ο κίνδυνος κοινωνικής απομόνωσης και εκμετάλλευσης.» (IRC Hellas επαγγελματίας υποστήριξης νέων, 2025)

Η στέγαση αποτελεί τη βάση για μια επιτυχημένη μετάβαση στην ενηλικίωση. Παρέχει τη σταθερότητα που χρειάζεται ένα νέο άτομο για να συνεχίσει την εκπαίδευσή του, να εργαστεί και να προχωρήσει σταδιακά προς την αυτόνομη διαβίωση. Ωστόσο, παρά την πολυετή επένδυση σε δομές φιλοξενίας και φροντίδας για παιδιά, σήμερα δεν υπάρχει μια οργανωμένη δίοδος που να εξασφαλίζει σταθερή στέγαση όταν τα ασυνόδευτα παιδιά ενηλικιώνονται. Ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών παρέχουν βραχυπρόθεσμη υποστήριξη, όμως οι σχετικές παρεμβάσεις έχουν περιορισμένη εμβέλεια, λειτουργούν στο πλαίσιο συγκεκριμένων προγραμμάτων και εξαρτώνται από χρηματοδοτήσεις που δεν είναι πάντα εξασφαλισμένες. Έτσι, πολλοί νέοι βιώνουν μια απότομη διακοπή της υποστήριξης ακριβώς τη στιγμή που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη από συνέχεια και σταθερότητα.²⁶

Η πρόσφατα υιοθετηθείσα Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ευάλωτων Προσώπων αναγνωρίζει αυτή την ανάγκη και προβλέπει υποστηριζόμενη στέγαση και υπηρεσίες ένταξης για πρώην ασυνόδευτα παιδιά ηλικίας 18–21 ετών, με στόχο τη διευκόλυνση της μετάβασής τους στην αυτόνομη διαβίωση. Ωστόσο, μέχρι τον Ιούλιο 2026 δεν έχουν ανακοινωθεί συγκεκριμένα προγράμματα ή χρηματοδοτικοί πόροι για την υλοποίηση αυτής της πρόβλεψης, με αποτέλεσμα να παραμένει ασαφές πώς και πότε θα εφαρμοστεί στην πράξη.

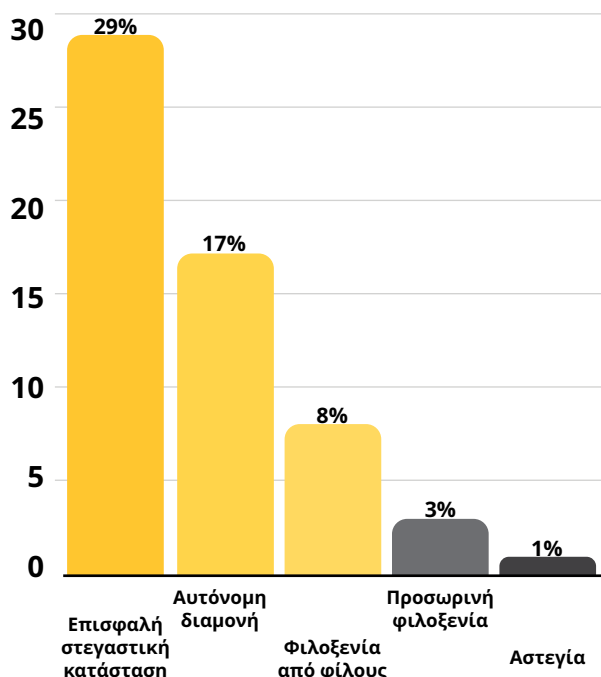
Με την ενηλικίωσή τους, τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά υποχρεούνται να αποχωρήσουν από τις δομές φιλοξενίας που προορίζονται για ανηλίκους, με περιορισμένες εξαιρέσεις για όσα εξακολουθούν να φοιτούν στην τυπική εκπαίδευση.^{27 28} Με το Helios Junior, το εθνικό πρόγραμμα ένταξης, να έχει αναστείλει την υποβολή νέων αιτήσεων από τον Ιανουάριο του 2026, τόσο τα νεαρά άτομα στα οποία έχει χορηγηθεί διεθνής προστασία όσο και εκείνα των οποίων η αίτηση ασύλου εκκρεμεί, έχουν χάσει μια βασική επιλογή στεγαστικής υποστήριξης και, ελλείψει άλλου διαθέσιμου προγράμματος, καλούνται να εξασφαλίσουν μόνοι τους στέγαση.

Χωρίς την υποστήριξη του Helios Junior, οι νεαροί αιτούντες άσυλο μπορεί να μεταφερθούν σε ανοικτές δομές υποδοχής, οι οποίες συχνά είναι υπερπλήρεις, βρίσκονται μακριά από τα αστικά κέντρα και η στέγαση γίνεται μαζί με ενήλικο πληθυσμό. Σε σύγκριση με τις δομές που είναι ειδικά σχεδιασμένες για παιδιά, η μετάβαση αυτή μπορεί να συνεπάγεται σημαντική επιδείνωση τόσο των συνθηκών διαβίωσης και προστασίας, όσο και της πρόσβασης σε υπηρεσίες.²⁹ Για όσους έχουν λάβει απορριπτική απόφαση στην αίτηση ασύλου, η κατάσταση είναι ακόμη πιο επισφαλής: βρίσκονται χωρίς νόμιμο καθεστώς διαμονής

και αντιμέτωποι με το ενδεχόμενο κράτησης ή επιστροφής. Για νέους και νέες που φοιτούν στην τυπική εκπαίδευση ή παρακολουθούν πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης μπορεί να δοθεί προσωρινή παράταση της παραμονής τους σε δομές φιλοξενίας ή διαμερίσματα Υποστηριζόμενης Ανεξάρτητης Διαβίωσης (SIL) έως το τέλος του σχολικού έτους, υπό την προϋπόθεση της τακτικής παρακολούθησης των μαθημάτων. Οι παρατάσεις αυτές προσφέρουν μια σημαντική προσωρινή διευκόλυνση, δεν αποτελούν όμως μακροπρόθεσμη λύση. Με τη λήξη του σχολικού ή ακαδημαϊκού έτους, οι νέοι εξακολουθούν να πρέπει να αποχωρήσουν, γεγονός που ουσιαστικά μεταθέτει χρονικά, χωρίς να επιλύει, το πρόβλημα της στεγαστικής αστάθειας.

Η εμπειρία της IRC Hellas από την υλοποίηση προγραμμάτων δείχνει ότι πολλά νέα άτομα, προκειμένου να αποφύγουν την αστεγία ή τη μεταφορά σε δομές υποδοχής, καταφεύγουν σε άτυπες λύσεις στέγασης, συχνά συγκατοικώντας σε υπερπλήρη διαμερίσματα με φίλους ή γνωστούς. Από τα 381 νέα άτομα που υποστηρίχθηκαν μέσω του προγράμματος "Κυψέλη - Γέφυρα για το Μέλλον", που χρηματοδοτήθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες την περίοδο 2023–2025 —πολλά από τα οποία ήταν ασυνόδευτα ή πρώην ασυνόδευτα παιδιά— σχεδόν ένα στα τρία (29%) βρισκόταν σε επισφαλή στεγαστική κατάσταση κατά την ένταξη στο πρόγραμμα. Ειδικότερα, το 17% διέμενε αυτόνομα, μόνο του ή με συγκατοίκους, το 8% φιλοξενούνταν από φίλους, το 3% βρισκόταν σε προσωρινή φιλοξενία και το 1% ήταν σε αστεγία. Πολλά νέα άτομα επιδιώκουν να αποφύγουν τη διαμονή σε δομές υποδοχής, καθώς οι συνθήκες εκεί μπορεί να δυσχεράνουν τη συνέχιση της εκπαίδευσής τους, να περιορίσουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες και να διαταράξουν τη σταθερότητα και τις σχέσεις που είχαν δημιουργήσει όσο βρίσκονταν σε δομές παιδικής προστασίας.³⁰

Fig. 3 Στεγαστική Κατάσταση Νέων (18–24 ετών) που Υποστηρίχθηκαν από το Πρόγραμμα «Κυψέλη» της IRC Hellas (2023–2025) κατά την Ένταξή τους στο Πρόγραμμα — Σύνολο 381 Ωφελοούμενοι

Πηγή: Πρόγραμμα IRC Hellas «Κυψέλη» (2023–2025)

Παράλληλα, τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά καλούνται να αναζητήσουν στέγη χωρίς, στις περισσότερες περιπτώσεις, να διαθέτουν ακόμη τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να το κάνουν. Η πρόσβαση σε κατοικία δυσχεραίνεται περαιτέρω από τη γενικότερη στεγαστική κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα.³¹ Τα ενοίκια στα αστικά κέντρα είναι συχνά απαγορευτικά, ενώ η προσφορά οικονομικά προσιτής κατοικίας παραμένει περιορισμένη.³² Επιπλέον, οι ιδιοκτήτες συνήθως ζητούν δικαιολογητικά και οικονομικές εγγυήσεις, όπως Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ), τραπεζικό λογαριασμό, αποδεικτικά εισοδήματος, εγγύηση και προκαταβολή ενοικίων.³³ Πολλά νέα άτομα που μόλις έχουν συμπληρώσει τα 18 δεν διαθέτουν ακόμη τα απαραίτητα έγγραφα ή τους αντίστοιχους οικονομικούς πόρους, μεταξύ άλλων λόγω διοικητικών καθυστερήσεων και εκκρεμών διαδικασιών ασύλου. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η

αναζήτηση κατοικίας δυσχεραίνεται περαιτέρω από διακρίσεις σε βάρος μεταναστών και προσφύγων.

Η εμπειρία της IRC Hellas από την υλοποίηση προγραμμάτων Υποστηριζόμενης Ανεξάρτητης Διαβίωσης (SIL) στην Αθήνα αποτυπώνει τις δυσκολίες αυτές και σε επίπεδο παρόχων. Ακόμη και όταν υπήρχε διαθέσιμη χρηματοδότηση, η εξεύρεση διαμερισμάτων που πληρούσαν τις απαιτούμενες προδιαγραφές νομιμότητας, ασφάλειας και προσβασιμότητας αποδείχθηκε δύσκολη. Οι βασικοί λόγοι περιλάμβαναν την περιορισμένη διαθεσιμότητα κατοικιών, τη ραγδαία αύξηση των ενοικίων, τον μεγάλο αριθμό παλαιών κτιρίων που χρειάζονται συντήρηση και, σε ορισμένες περιπτώσεις, τις αντιδράσεις σε τοπικό επίπεδο απέναντι στη λειτουργία διαμερισμάτων του προγράμματος.

Χωρίς σταθερή στέγαση, είναι εξαιρετικά δύσκολο να διατηρηθεί η πρόοδος στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την εκμάθηση της γλώσσας και την κοινωνική ένταξη. Η στέγαση, επομένως, δεν αποτελεί απλώς μία ακόμη διάσταση της μετάβασης στην ενηλικίωση· αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία στηρίζονται όλες οι υπόλοιπες. Η συνέχεια της στεγαστικής υποστήριξης θα πρέπει, συνεπώς, να αποτελεί βασικό στοιχείο της μετάβασης από το σύστημα παιδικής προστασίας στην ενήλικη ζωή.

β. Προκλήσεις στην Αγορά Εργασίας

“Δεν είναι εύκολο να βρεις δουλειά εδώ στην Αθήνα, ειδικά αν είσαι μαύρος. Μιλώ για νόμιμη δουλειά.” (Συμμετέχων σε ομάδα εστιασμένης συζήτησης της IRC με νέους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο ηλικίας 18–23 ετών, 2024)

Η πρόσβαση σε ασφαλή και σταθερή εργασία αποτελεί βασικό στοιχείο μιας επιτυχημένης

μετάβασης στην ενηλικίωση, καθώς δίνει στα νέα άτομα τη δυνατότητα να αποκτήσουν οικονομική ανεξαρτησία, ώστε να αναζητήσουν στέγη και να συμμετέχουν ουσιαστικά στην κοινωνία. Στην Ελλάδα, ωστόσο, τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν πολλαπλά εμπόδια στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Διοικητικές δυσκολίες, αβεβαιότητα στέγασης, γλωσσικά εμπόδια, περιορισμένες ευκαιρίες ανάπτυξης δεξιοτήτων και διακρίσεις λειτουργούν σωρευτικά, δυσχεραίνοντας την πρόσβαση σε ασφαλή και δίκαια αμειβόμενη εργασία.³⁴

Για πολλά νέα άτομα, η πίεση να αποκτήσουν εισόδημα αρχίζει πολύ πριν από το 18ο έτος.³⁵ Γνωρίζοντας ότι η υποστήριξη που συνδέεται με την ανηλικιότητα μπορεί να διακοπεί απότομα όταν ενηλικιωθούν, αισθάνονται ότι πρέπει να αρχίσουν να εργάζονται όσο είναι ακόμη παιδιά, ώστε να προετοιμαστούν για την αυτόνομη διαβίωση.³⁶ Όπως ανέφερε μέλος του προσωπικού του προγράμματος

Υποστηριζόμενης Ανεξάρτητης Διαβίωσης (SIL) της IRC: «Δεδομένων των συνθηκών — δηλαδή της ανεπαρκούς οικονομικής βοήθειας και των περιορισμένων προοπτικών νόμιμης απασχόλησης μετά την αποχώρηση από τα SIL— η ομάδα του προγράμματος δεν επιμένει να σταματήσουν τα παιδιά να εργάζονται. Αντίθετα, θεωρεί θετικό όταν ένα παιδί βρίσκει εργασία υπό αξιοπρεπείς συνθήκες. Το προσωπικό φροντίζει ώστε τα παιδιά να μην εκτίθενται σε συνθήκες εργασιακής εκμετάλλευσης.» (Συντονίστρια SIL, IRC Hellas, 2023)

Η πίεση για οικονομική ανεξαρτησία πριν από την ενηλικίωση οδηγεί συχνά τα νέα άτομα σε άτυπη εργασία υπό συνθήκες εκμετάλλευσης, ιδίως σε τομείς όπως οι κατασκευαστικές εργασίες και η γεωργία, πολλές φορές υπό επισφαλείς ή μη ασφαλείς συνθήκες.³⁷ Σε σοβαρότερες περιπτώσεις, η απουσία επαρκούς προστασίας μπορεί να τους εκθέσει σε δίκτυα διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, ιδιαίτερα όταν βρίσκονται σε αστεγία ή εργάζονται σε τομείς με περιορισμένη εργασιακή εποπτεία και προστασία.^{38 39 40} Έτσι, αντί η πρώτη εισόδηση στην αγορά εργασίας να λειτουργεί ως βήμα προς την αυτονομία, μπορεί να δημιουργεί νέους κινδύνους για την ασφάλεια και την προστασία τους.

Πρόσφατες πρωτοβουλίες, όπως προγράμματα πρακτικής άσκησης,⁴¹ δημιουργούν ευκαιρίες. Ωστόσο, οι διαθέσιμες θέσεις περιορίζονται σε σχετικά στενό φάσμα κλάδων,⁴² κυρίως στη γεωργία, τις κατασκευές και τον τουρισμό, καθώς και σε ορισμένες δράσεις που απευθύνονται ειδικά σε γυναίκες. Παρότι τέτοιες πρωτοβουλίες είναι σημαντικές, δεν συνιστούν ακόμη ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο μετάβασης που να μπορεί να ανταποκριθεί στις διαφορετικές φιλοδοξίες, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο και τους επαγγελματικούς στόχους των νέων ατόμων.

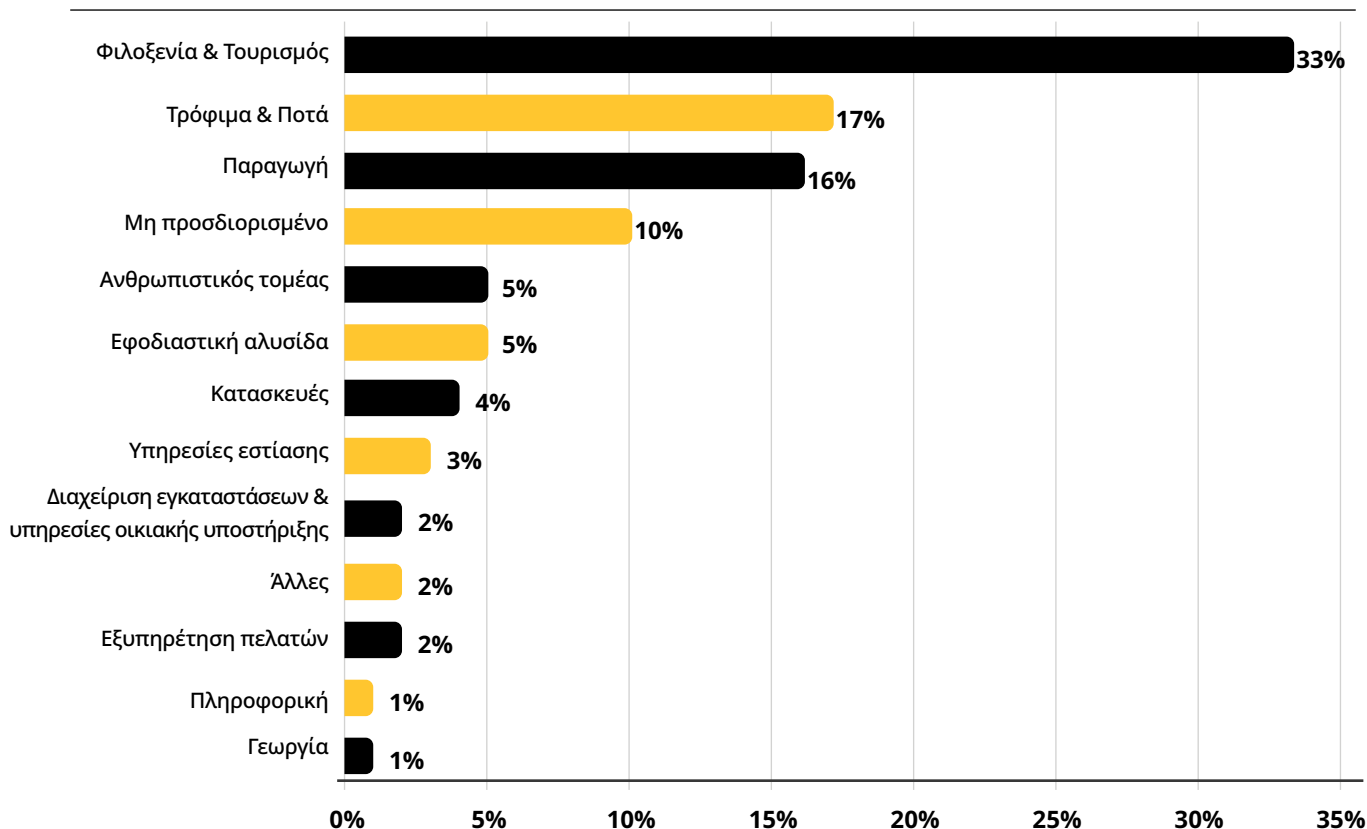
Σημαντικό εμπόδιο στην πρόσβαση στη νόμιμη εργασία αποτελούν και οι διοικητικές διαδικασίες. Τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν συχνά καθυστερήσεις στην έκδοση άδειας διαμονής, Αριθμού Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) και Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ).⁴³ Παράλληλα, υπάρχουν σημαντικές πρακτικές δυσκολίες: τα συστήματα ραντεβού είναι συχνά αργά και δύσχρηστα, οι χρόνοι αναμονής μεγάλοι, ενώ το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα δύσκολο λόγω απαιτήσεων ταυτοποίησης και ελέγχου που δεν ανταποκρίνονται πάντα στην πραγματικότητα του νομικού καθεστώτος των πρώην ασυνόδευτων παιδιών.⁴⁴

Για όσα άτομα λαμβάνουν απορριπτική απόφαση επί της αίτησης ασύλου όταν

ενηλικιώνονται, η μετάβαση στην ενηλικίωση μπορεί στην πράξη να σημαίνει μετάβαση σε καθεστώς παράτυπης διαμονής. Αυτό αποκλείει την πρόσβαση στη νόμιμη απασχόληση, αυξάνει τον κίνδυνο επιστροφής και ενισχύει την έκθεσή τους σε εργασιακή εκμετάλλευση και άλλες μορφές κακοποίησης. Οι διοικητικοί αυτοί φραγμοί καθυστερούν την είσοδο στην αγορά εργασίας ακριβώς τη στιγμή που οι νέοι καλούνται να γίνουν οικονομικά ανεξάρτητοι.

Οι γλωσσικές δυσκολίες και τα κενά δεξιοτήτων επιβαρύνουν περαιτέρω την κατάσταση. Στοιχεία της IRC από ομάδες εστιασμένης συζήτησης με προσωπικό προγραμμάτων δείχνουν ότι η περιορισμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας αναφέρεται σταθερά ως ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια στην απασχόληση των πρώην

Fig. 4 Τομείς Απασχόλησης Νέων (18–24 ετών) που Υποστηρίχθηκαν από το Πρόγραμμα «Κυψέλη» της IRC Hellas (2023–2025) — Σύνολο 381 Ωφελοούμενοι

Πηγή: Πρόγραμμα IRC Hellas «Κυψέλη» (2023–2025)

ασυνόδευτων παιδιών. Το ίδιο προκύπτει και από το ερωτηματολόγιο νέων του προγράμματος PROCEED της IRC Hellas (2024), όπου τα μισά από τα άτομα που συμμετείχαν —9 από τα 18— ανέφεραν τις «δυσκολίες με τη γλώσσα» μεταξύ των βασικών εμποδίων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Πολλοί νέοι έχουν επίσης περιορισμένες ευκαιρίες να αναπτύξουν δεξιότητες, ψηφιακές γνώσεις, εξοικείωση με την κουλτούρα του χώρου εργασίας και επαγγελματικά δίκτυα, λόγω διακοπών στην εκπαίδευσή τους και των παρατεταμένων περιόδων εκτοπισμού. Η περιορισμένη γνώση των εργασιακών δικαιωμάτων και των τρόπων αναζήτησης εργασίας δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την πλοήγησή τους στην αγορά εργασίας.⁴⁵

Επιπλέον, η επιφυλακτικότητα ορισμένων εργοδοτών απέναντι στην πρόσληψη προσφύγων,⁴⁶ σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα ανεργίας των νέων στην Ελλάδα,⁴⁷ περιορίζει ακόμη περισσότερο τις πιθανότητες πρόσβασης σε σταθερή εργασία.⁴⁸ Συνολικά, τα εμπόδια αυτά περιορίζουν σημαντικά τις προοπτικές των νέων να αποκτήσουν βιώσιμη οικονομική ανεξαρτησία, παρά τη διάθεσή τους να εργαστούν και να συμμετέχουν στην κοινωνία. Η απασχόληση, επομένως, δεν αποτελεί απλώς ζήτημα αγοράς εργασίας, αλλά έναν από τους βασικούς παράγοντες που καθορίζουν αν η μετάβαση στην ενηλικίωση θα οδηγήσει σε ένταξη ή σε παρατεταμένη επισφάλεια. Όπως το έθεσε ένας νέος που είχε υποστηριχθεί από την IRC: «Δεν σου δίνεται η ευκαιρία να αξιοποιήσεις όσα γνωρίζεις. Ξέρω πολλούς ανθρώπους που έκαναν τα πάντα εδώ, αλλά στο τέλος αναγκάστηκαν να φύγουν.»

γ. Προκλήσεις στην Εκπαίδευση

“ Η μετάβαση είναι υπερβολικά απότομη. Αν δεν γνωρίζεις τη γλώσσα ή δεν έχεις νομικό καθεστώς διαμονής, είναι σχεδόν αδύνατο να συνεχίσεις την εκπαίδευσή σου.» (Συμμετέχων σε ομάδα εστιασμένης συζήτησης της IRC με νέους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο ηλικίας 18–23 ετών, 2024)

Η ελληνική νομοθεσία κατοχυρώνει την πρόσβαση στη δημόσια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά και τα νέα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, και η συμπλήρωση του 18ου έτους δεν αποτελεί από μόνη της λόγο αποκλεισμού από την εκπαίδευση.^{49 50} Ωστόσο, ενώ το δικαίωμα στην εκπαίδευση συνεχίζει να υφίσταται και μετά την ενηλικίωση, οι πρακτικές προϋποθέσεις που επιτρέπουν στους νέους και τις νέες να παραμείνουν στην εκπαιδευτική διαδικασία συχνά παύουν να υπάρχουν. Έτσι, η συνέχιση της εκπαίδευσης είναι συχνά ένα από τα πρώτα δικαιώματα που τίθενται σε κίνδυνο όταν η μετάβαση στην ενηλικίωση δεν συνοδεύεται από επαρκή υποστήριξη.

Πολλοί νεαροί ενήλικες εκφράζουν έντονο ενδιαφέρον για την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Ωστόσο, η δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής τους εξαρτάται από παράγοντες όπως η σταθερή στέγαση, η ασφάλεια ως προς το καθεστώς διαμονής, η οικονομική σταθερότητα, η πρόσβαση σε προγράμματα εκμάθησης γλώσσας και η εξατομικευμένη καθοδήγηση. Όταν αυτές οι προϋποθέσεις απουσιάζουν, η συνέχιση των σπουδών γίνεται συχνά μη ρεαλιστική, ακόμη και όταν υπάρχει ισχυρό κίνητρο για μάθηση.

Ιδιαίτερα σημαντικό εμπόδιο αποτελεί η γλώσσα. Στοιχεία από προγράμματα απασχολησιμότητας της IRC για την περίοδο 2019–2025 δείχνουν ότι, κατά την ένταξή

τους στα προγράμματα, το 75% από τα 696 νέα άτομα ηλικίας 18–24 ετών δεν γνώριζε καθόλου ή γνώριζε ελάχιστα ελληνικά, ενώ μόλις το 4% διέθετε προχωρημένο επίπεδο ή ευχέρεια στη γλώσσα. Περιορισμένη είναι και η γνώση αγγλικών, με το 35% να δηλώνει αρχάριο επίπεδο ή καθόλου γνώση.

Το χαμηλό προηγούμενο εκπαιδευτικό επίπεδο δυσκολεύει ακόμη περισσότερο τη συνέχιση των σπουδών. Στοιχεία της IRC Hellas δείχνουν ότι, μεταξύ 381 νέων ηλικίας 18–24 ετών που πήραν μέρος σε προγράμματα ένταξης την περίοδο 2023–2025, μόλις το 4% είχε ολοκληρώσει το λύκειο και το 2% το γυμνάσιο, ενώ το 15% δεν είχε φοιτήσει ποτέ σε σχολείο ούτε στην Ελλάδα ούτε στη χώρα καταγωγής του. Στην πράξη, η μετάβαση από την υποχρεωτική εκπαίδευση προς την εκπαίδευση ενηλίκων ή την επαγγελματική κατάρτιση μετά τα 18 παραμένει αποσπασματική, με αποτέλεσμα πολλοί νέοι να μην έχουν μια σαφή και προσβάσιμη δίοδο για να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους.

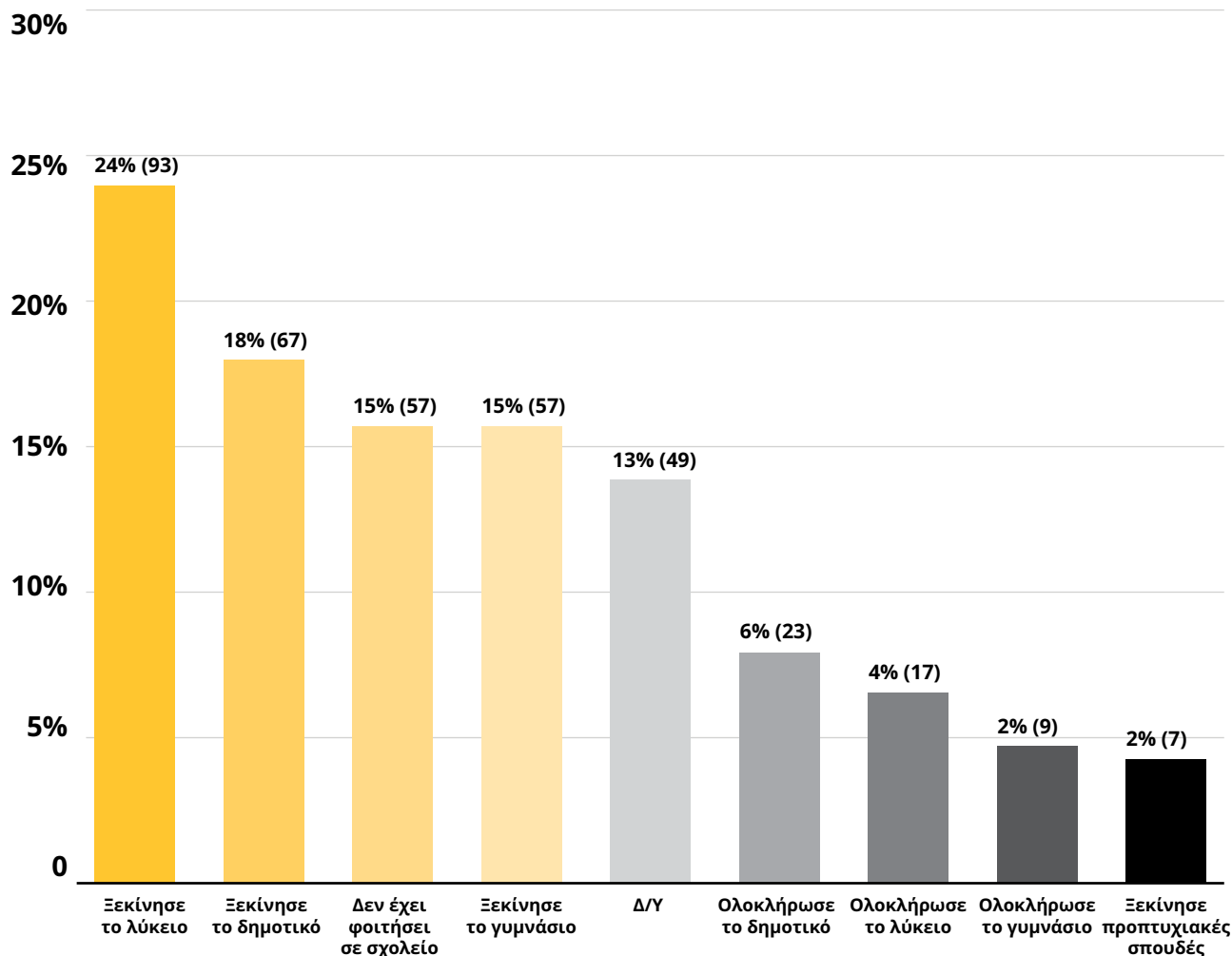
Οι οικονομικές πιέσεις οδηγούν επίσης πολλά νέα άτομα να δίνουν προτεραιότητα στην εργασία έναντι της εκπαίδευσης, καθώς χρειάζονται εισόδημα για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, για να στηρίξουν μέλη της οικογένειάς τους στη χώρα καταγωγής.⁵¹ Χωρίς ένα επαρκές δίκτυο κοινωνικής προστασίας, όσοι θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους αναγκάζονται συχνά να συνδυάζουν εκπαίδευση και εργασία. Ωστόσο, η εξεύρεση νόμιμης απασχόλησης που να είναι συμβατή με το σχολικό ή εκπαιδευτικό ωράριο είναι εξαιρετικά δύσκολη.⁵² Για πολλούς, επομένως, η μετάβαση στην ενηλικίωση μετατρέπεται σε επιλογή ανάμεσα στην εκπαίδευση και την επιβίωση, αντί να αποτελεί μια περίοδο κατά την οποία η μάθηση μπορεί να συνδυαστεί σταδιακά με την είσοδο στην αγορά εργασίας.

Η πρώτη ένταξη στην αγορά εργασίας ενισχύει ακόμη περισσότερο αυτή την τάση. Η ελληνική εργατική νομοθεσία επιτρέπει σε παιδιά ηλικίας 15 ετών και άνω, εφόσον διαθέτουν τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα, να εργάζονται με τη συναίνεση γονέα ή επιτρόπου,⁵³ και αρκετά νέα άτομα αρχίζουν να εργάζονται πριν από την ενηλικίωσή τους. Για ορισμένους, η εμπειρία αυτή μπορεί να προσφέρει χρήσιμη επαγγελματική εμπειρία και πρακτικές δεξιότητες. Ωστόσο, όταν δεν υπάρχει οργανωμένο πλαίσιο μετάβασης και επαρκής οικονομική στήριξη, η εργασία γίνεται συχνά αναγκαιότητα και όχι συμπλήρωμα της εκπαίδευσης. Ως αποτέλεσμα, η πρόωρη είσοδος στην αγορά εργασίας μπορεί να διακόψει την εκπαιδευτική πορεία, να παγιώσει την ανάγκη για άμεσο εισόδημα εις βάρος μακροπρόθεσμων εκπαιδευτικών στόχων και να δυσκολέψει σημαντικά την επιστροφή στην τυπική εκπαίδευση μετά τα 18.

Τέλος, η αβεβαιότητα ως προς το καθεστώς διαμονής αποδυναμώνει το κίνητρο για μακροπρόθεσμη επένδυση στην εκπαίδευση. Επαγγελματίες που εργάζονται με νέα άτομα

Fig. 5 Επίπεδο Εκπαίδευσης Νέων (18–24 ετών) που Υποστηρίχθηκαν από το Πρόγραμμα «Κυψέλη» της IRC Hellas (2023–2025) κατά την Ένταξή τους στο Πρόγραμμα — Σύνολο 381 Ωφελοούμενοι

Source: Πρόγραμμα IRC Hellas «Κυψέλη» (2023-2025)

αναφέρουν ότι πολλά γνωρίζουν πως οι πιθανότητες να τους χορηγηθεί διεθνής προστασία μετά την ενηλικίωση μπορεί να είναι περιορισμένες. Η αβεβαιότητα ως προς το αν θα μπορέσουν να παραμείνουν στην Ελλάδα μπορεί να τα αποθαρρύνει από το να επενδύσουν σε μακροχρόνιες σπουδές ή στην εκμάθηση της γλώσσας.⁵⁴

Οι εκπαιδευτικές φιλοδοξίες των νέων, επομένως, δεν ανακόπτονται απαραίτητα λόγω έλλειψης κινήτρου ή φιλοδοξίας, αλλά εξαιτίας δομικών εμποδίων που συνδέονται με τη στέγαση, το καθεστώς διαμονής, την

οικονομική ανασφάλεια και την απουσία συντονισμένης υποστήριξης κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση. Η διασφάλιση της συνέχειας στην εκπαίδευση θα πρέπει, συνεπώς, να αποτελεί βασικό πυλώνα της μετάβασης στην ενηλικίωση, δίνοντας στα νέα άτομα τη δυνατότητα να αποκτήσουν τις δεξιότητες, τα προσόντα και την αυτοπεποίθηση που χρειάζονται για μακροπρόθεσμη ένταξη και αυτονομία.

5. Υφιστάμενες πολιτικές και προγράμματα

Οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες για τη στήριξη της μετάβασης των ασυνόδευτων παιδιών στην ενηλικίωση αποτελούν σημαντικές προσπάθειες για την κάλυψη κρίσιμων αναγκών προστασίας και ένταξης στην Ελλάδα. Ωστόσο, οι περισσότερες εξακολουθούν να υλοποιούνται ως προγράμματα περιορισμένης διάρκειας και εμβέλειας, γεγονός που δεν επιτρέπει τη σταθερή και συνεχή υποστήριξη όλων των νέων ατόμων που περνούν στην ενήλικη ζωή.

α. Το πρόγραμμα **Helios Junior** ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2024 από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και υλοποιείται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και συνεργαζόμενους φορείς. Στόχος του είναι να στηρίξει τη μετάβαση προς την αυτόνομη διαβίωση μέσω στέγασης, συμβουλευτικής, εξατομικευμένου σχεδιασμού ένταξης και πρόσβασης σε υπηρεσίες εκπαίδευσης και απασχόλησης.⁵⁵ Ο σχεδιασμός του ανταποκρίνεται στην ανάγκη για οργανωμένη και μακροπρόθεσμη υποστήριξη και μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση βασικών προκλήσεων της μετάβασης. Ωστόσο, το εύρος του παραμένει περιορισμένο. Παρότι η προβλεπόμενη δυναμικότητα ήταν 1.000 ωφελούμενοι ταυτόχρονα και 2.000 συνολικά, έως τον Απρίλιο του 2026 είχαν ενταχθεί στο πρόγραμμα μόλις 413 άτομα.⁵⁶ Επιπλέον, από τα τέλη Ιανουαρίου 2026 έχει ανασταλεί η υποβολή νέων αιτήσεων, με εξαίρεση ορισμένες περιπτώσεις ευάλωτων ατόμων,

ενώ η ολοκλήρωση του προγράμματος προβλέπεται επί του παρόντος για τον Μάιο του 2027.^{57 58} Το Helios Junior καταδεικνύει την αξία της οργανωμένης υποστήριξης μετά τα 18, όμως η περιορισμένη εμβέλειά του και η αναστολή υποβολής νέων αιτήσεων δεν επιτρέπουν, επί του παρόντος, να αποτελέσει ένα καθολικό και σταθερό εθνικό πλαίσιο

υποστήριξης για τα νέα άτομα μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους.

β. Τα Διαμερίσματα Υποστηριζόμενης Ανεξάρτητης Διαβίωσης (SIL)

συγκαταλέγονται στα πιο αποτελεσματικά μοντέλα προετοιμασίας των ασυνόδευτων παιδιών για την ενηλικίωση.⁵⁹ Απευθύνονται σε εφήβους ηλικίας 16–18 ετών και προσφέρουν στέγαση μικρής κλίμακας σε συνδυασμό με διεπιστημονική υποστήριξη, όπως ψυχοκοινωνική φροντίδα, εκπαιδευτική υποστήριξη και ανάπτυξη δεξιοτήτων καθημερινής και αυτόνομης διαβίωσης. Τα στοιχεία από τα προγράμματα SIL της IRC Hellas που υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2019–2024 καταγράφουν θετικά αποτελέσματα ως προς την αυτονομία και τις δεξιότητες ζωής των συμμετεχόντων:⁶⁰ το 93% των πρώην ενοίκων των διαμερισμάτων SIL της IRC που συμμετείχαν σε έρευνα για την περίοδο 2019–2024 ανέφεραν ότι η ζωή τους βελτιώθηκε μετά τη διαμονή τους σε αυτά. Τα εργαλεία παρακολούθησης κατέγραψαν επίσης βελτίωση στις δεξιότητες αυτόνομης διαβίωσης.

“**Στο SIL έμαθα πώς να κρατώ το σπίτι μου καθαρό και πώς να φροντίζω τον εαυτό μου, κάτι που με βοήθησε πολύ στη ζωή μου μετά. Στο διαμέρισμα ήμασταν λιγότερα άτομα απ’ ό,τι στη δομή, μπορούσα να μαγειρεύω ό,τι ήθελα και έκανα φίλους.**» (Πρώην ένοικος διαμερίσματος SIL της IRC, αγόρι από το Πακιστάν, 2024)

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι οργανωμένες και υποστηριζόμενες δίοδοι πριν από την ενηλικίωση μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη μελλοντική σταθερότητα και ένταξη των νέων. Τον Ιούλιο του 2026 λειτουργούσαν στην Ελλάδα 60 διαμερίσματα SIL για ασυνόδευτα παιδιά, με συνολικά 238 θέσεις.⁶¹ Παρά τα θετικά αποτελέσματα, το μοντέλο SIL αναδεικνύει

ταυτόχρονα μία από τις βασικές αδυναμίες που επισημαίνονται στην παρούσα έκθεση: ενώ επενδύονται σημαντικοί πόροι στην προετοιμασία των νέων για την ενηλικίωση, η οργανωμένη υποστήριξη σε μεγάλο βαθμό παύει με τη συμπλήρωση των 18 ετών. Η απουσία εγγυημένης συνέχειας μετά την ενηλικίωση δημιουργεί τον κίνδυνο να χαθούν σημαντικά οφέλη που έχουν επιτευχθεί κατά την περίοδο προετοιμασίας.

γ. Το πρόγραμμα Μεντόρων, το οποίο υλοποιείται από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου με την υποστήριξη του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAΑ), φέρνει σε επαφή νέους και νέες ηλικίας 18–23 ετών με εκπαιδευμένους μέντορες, οι οποίοι ως πρώην ασυνόδευτα παιδιά προσφέρουν καθοδήγηση και συναισθηματική υποστήριξη κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση.⁶² Από το 2021 έως τον Δεκέμβριο του 2023,⁶³ το πρόγραμμα έφτασε σε περισσότερα από 1.385 άτομα μέσω επιτόπιων επισκέψεων, παρεμβάσεων σε σχολεία, εργαστηρίων, αθλητικών δραστηριοτήτων και δράσεων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.⁶⁴ Αξιοποιώντας τη βιωμένη εμπειρία των ίδιων των μεντόρων, το πρόγραμμα δημιουργεί ευκαιρίες ανταλλαγής εμπειριών και αλληλοϋποστήριξης και συμβάλλει στην κοινωνική ένταξη.⁶⁵ Η καθοδήγηση από άτομα με παρόμοιες εμπειρίες μπορεί, συνεπώς, να αποτελέσει πολύτιμο συμπληρωματικό εργαλείο, δεν μπορεί όμως να υποκαταστήσει ένα οργανωμένο πλαίσιο μετάβασης που να αντιμετωπίζει τα νομικά, διοικητικά και κοινωνικοοικονομικά εμπόδια με τα οποία βρίσκονται αντιμέτωποι οι νέοι.

δ. Το πρόγραμμα ΠΥΞΙΔΑ ενισχύει τη συνέχεια της φροντίδας πέρα από το τυπικό σύστημα παιδικής προστασίας, παρέχοντας πρόσβαση σε εξειδικευμένες και διεπιστημονικές υπηρεσίες.⁶⁶ Υλοποιείται από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου σε

συνεργασία με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ανταποκρίνεται στις σύνθετες ανάγκες τόσο των ασυνόδευτων παιδιών όσο και των νεαρών ενηλίκων. Μέσω πέντε κέντρων σε όλη τη χώρα, η ΠΥΞΙΔΑ παρέχει υπηρεσίες ψυχικής υγείας και νομική υποστήριξη, εκπαιδευτική στήριξη και επαγγελματικό προσανατολισμό, καθώς και διευκόλυνση της επικοινωνίας και των συναντήσεων με επιτρόπους.⁶⁷

Για νέα άτομα ηλικίας 18–21 ετών προσφέρει επίσης νομική εκπροσώπηση και ολοκληρωμένη υποστήριξη για τον σχεδιασμό της μετάβασης στην ενηλικίωση, όπως ψυχοκοινωνική καθοδήγηση, υποστήριξη για την πρόσβαση στην απασχόληση και τη στέγαση και εξατομικευμένο σχεδιασμό ζωής.⁶⁸ Έως τον Ιούνιο του 2026, περισσότεροι από 5.240 συμμετέχοντες είχαν λάβει υπηρεσίες μέσω του προγράμματος.⁶⁹ Η ΠΥΞΙΔΑ καταδεικνύει την αξία της διεπιστημονικής υποστήριξης κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση. Ωστόσο, καθώς λειτουργεί ως πρόγραμμα και όχι ως μόνιμη πτυχή του εθνικού συστήματος, δεν μπορεί από μόνη της να εγγυηθεί τη συνέχεια της υποστήριξης για όλα τα νέα άτομα που πλησιάζουν στην ενηλικίωση.

ε. Το σύστημα επιτροπείας αποτελεί νομική υποχρέωση της Πολιτείας και διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην προετοιμασία των ασυνόδευτων παιδιών για την ενήλικη ζωή. Οι επιτροπείς βρίσκονται σε κατάλληλη θέση ώστε να συμβάλλουν στον εξατομικευμένο σχεδιασμό της μετάβασης, μεταξύ άλλων μέσα από την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και την έγκαιρη διεκπεραίωση διοικητικών διαδικασιών. Ωστόσο, η υποστήριξη αυτή σταματά με τη συμπλήρωση του 18ου έτους, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχος μηχανισμός καθοδήγησης και παρακολούθησης για τους νεαρούς ενήλικες.

Παράλληλα, το σύστημα επιτροπείας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ακόμη περισσότερο κατά την περίοδο προετοιμασίας πριν από την ενηλικίωση, με την ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ της επιτροπείας και των υφιστάμενων δράσεων στέγασης, ένταξης και απασχολησιμότητας. Με τον τρόπο αυτό, η επιτροπεία θα μπορούσε να λειτουργήσει όχι μόνο ως μηχανισμός παιδικής προστασίας, αλλά και ως ουσιαστική γέφυρα προς την αυτόνομη ενήλικη ζωή.

Συνολικά, οι παραπάνω πρωτοβουλίες δείχνουν ότι πολλά από τα βασικά στοιχεία ενός αποτελεσματικού πλαισίου μετάβασης υπάρχουν ήδη στην Ελλάδα. Η υποστηριζόμενη στέγαση, η καθοδήγηση από άτομα με παρόμοιες εμπειρίες, η διεπιστημονική διαχείριση υποθέσεων, η επιτροπεία και οι υπηρεσίες ένταξης έχουν ήδη αποδώσει θετικά αποτελέσματα. Το βασικό έλλειμμα, επομένως, δεν είναι η απουσία υποσχόμενων μοντέλων, αλλά η απουσία ενός συνεκτικού πλαισίου που θα τα συνδέει μεταξύ τους, θα εγγυάται τη συνέχεια της υποστήριξης μετά τα 18 και θα εξασφαλίζει ισότιμη πρόσβαση ανεξάρτητα από τη διάρκεια της χρηματοδότησης ενός προγράμματος ή τον τόπο διαμονής του νέου ατόμου.

6. Η αναγκαιότητα επένδυσης στην ομαλή μετάβαση στην ενηλικίωση

Μια καλά σχεδιασμένη και συντονισμένη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση δεν είναι απαραίτητη μόνο για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και της ευημερίας των πρώην ασυνόδευτων παιδιών, αλλά αποτελεί και ουσιαστική επένδυση στο κοινωνικό και οικονομικό μέλλον της Ελλάδας. Όταν τα νέα άτομα υποστηρίζονται ώστε να περάσουν ομαλά από την προστασία στην αυτονομία, οι πόροι και οι προσπάθειες που έχουν επενδυθεί κατά την παιδική ηλικία μπορούν να μεταφραστούν σε μακροπρόθεσμη ένταξη, ανεξαρτησία και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία. Η σύνδεση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση, τη στέγαση και τη νομική υποστήριξη δίνει στα νέα άτομα τη δυνατότητα να χτίσουν μια αυτόνομη ζωή και να συμβάλουν τόσο στις κοινότητες στις οποίες ζουν όσο και στην οικονομία.⁷⁰ Όπως σημείωσε σύμβουλος απασχόλησης της IRC: «Το αν οι νέοι αντιμετωπίζονται ως βάρος ή ως μέρος της λύσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον σχεδιασμό και την υποστήριξη που τους παρέχεται κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση.»

Πρωτίστως, ένα αποτελεσματικό πλαίσιο μετάβασης αποτελεί μέτρο προστασίας. Η σταθερή στέγαση, η νομική καθοδήγηση, η πρόσβαση στην εκπαίδευση και οι δυνατότητες ένταξης στην αγορά εργασίας

μειώνουν την έκθεση των νέων στην αστεγία, την εργασιακή εκμετάλλευση, την εμπορία ανθρώπων και άλλους κινδύνους που μπορεί

να αντιμετωπίσουν όταν αποχωρούν από το σύστημα παιδικής προστασίας χωρίς επαρκή υποστήριξη. Η διασφάλιση της συνέχειας της υποστήριξης και μετά τα 18 συμβάλλει στη διατήρηση των θετικών αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί μέσα από πολυετείς επενδύσεις στην παιδική προστασία και περιορίζει τους κινδύνους.

Από οικονομική άποψη, η αποτελεσματική μετάβαση στην ενηλικίωση μπορεί να συμβάλει και στην κάλυψη ελλείψεων εργατικού δυναμικού.⁷¹ Σύμφωνα με στοιχεία που συγκεντρώθηκαν για την Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας το 2025, στην Ελλάδα καταγράφονται σημαντικές ελλείψεις σε εργαζομένους σε διάφορους κλάδους, μεταξύ άλλων στις κατασκευές, τη φροντίδα, τις μεταφορές και τις υπηρεσίες.⁷² Πρόκειται για τομείς στους οποίους αρκετοί νέοι διαθέτουν ήδη σχετική εμπειρία ή θα μπορούσαν να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα μέσα από στοχευμένη κατάρτιση και υποστήριξη. Όταν υπάρχουν δυνατότητες πρόσβασης σε νόμιμη εργασία, τα νέα άτομα που έφτασαν στην Ελλάδα ως ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να συμβάλουν στην παραγωγική δραστηριότητα, στα φορολογικά έσοδα και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, περιορίζοντας παράλληλα την εξάρτησή τους από άτυπες και δυνητικά εκμεταλλευτικές μορφές εργασίας.⁷³ Η στήριξη της μετάβασης στην ενηλικίωση θα πρέπει, επομένως, να αντιμετωπίζεται όχι μόνο ως μέτρο κοινωνικής πολιτικής, αλλά και ως επένδυση στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και στη μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα της οικονομίας.

Εξίσου σημαντικά είναι τα κοινωνικά οφέλη. Η πρόσβαση στην εργασία, την εκπαίδευση και τη σταθερή στέγαση δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες καθημερινής επαφής με την ευρύτερη κοινότητα και διευκολύνει τη συμμετοχή στην κοινωνική και δημόσια ζωή. Όταν νέα άτομα με προσφυγικό υπόβαθρο συμμετέχουν στην καθημερινότητα ως

εργαζόμενοι, μαθητές ή φοιτητές, καταρτιζόμενοι, εθελοντές και γείτονες, δημιουργούνται περισσότερες ευκαιρίες γνωριμίας και αλληλεπίδρασης, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην αμοιβαία κατανόηση, την κοινωνική συνοχή και μια συμπεριληπτική συνύπαρξη.⁷⁴ Μια επιτυχημένη μετάβαση στην ενηλικίωση, επομένως, δεν ωφελεί μόνο τα ίδια τα άτομα, αλλά και τις κοινότητες στις οποίες ζουν.

Η θετική επίδραση της οργανωμένης υποστήριξης κατά τη μετάβαση αποτυπώνεται και στην εμπειρία της IRC Hellas. Οι νεαροί ενήλικες που λαμβάνουν καθοδήγηση για διοικητικές διαδικασίες, στέγαση, εκπαίδευση και απασχόληση είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για την αυτόνομη διαβίωση και λιγότερο εκτεθειμένοι στον κίνδυνο αστεγίας, εκμετάλλευσης ή κοινωνικού αποκλεισμού.⁷⁵ Στοιχεία από προγράμματα της IRC, όπως η Υποστηριζόμενη Ανεξάρτητη Διαβίωση (SIL) και το πρόγραμμα υποστήριξης για την ένταξη στην αγορά εργασίας «Κυψέλη», δείχνουν ότι οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που συνδυάζουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής, εκπαίδευση και υποστήριξη για την απασχόληση συμβάλλουν στην ενίσχυση της αυτονομίας, στην καλύτερη πρόσβαση στη στέγαση και την εργασία και στην αυξημένη συμμετοχή στην εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Κυψέλη», 381 ωφελούμενοι έλαβαν συμβουλευτική απασχόλησης, 86 εξασφάλισαν νόμιμη εργασία και 37 εντάχθηκαν στην τυπική εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η αποτελεσματική υποστήριξη κατά τη μετάβαση μπορεί να έχει απτά οφέλη τόσο για τα ίδια τα νέα άτομα όσο και για την κοινωνία. Για τον λόγο αυτό, δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια προσωρινή παρέμβαση ένταξης, αλλά ως βασικό στοιχείο ενός αποτελεσματικού συστήματος παιδικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση δείχνουν, συνολικά, ότι το ζητούμενο δεν είναι να αναζητηθούν νέες αποτελεσματικές προσεγγίσεις, αλλά να ενταχθούν οι υπάρχουσες σε ένα συνεκτικό και βιώσιμο εθνικό πλαίσιο μετάβασης, που θα εξασφαλίζει συνέχεια στην υποστήριξη και μετά την ενηλικίωση.

7.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μετάβαση των ασυνόδευτων παιδιών στην ενηλικίωση στην Ελλάδα δεν αποτελεί απλώς ένα διοικητικό ορόσημο. Είναι μια καθοριστική στιγμή, από την οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό αν οι νέοι θα μπορέσουν να χτίσουν μια σταθερή και αυτόνομη ζωή ή αν θα βρεθούν αντιμέτωποι με επισφάλεια και αποκλεισμό. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση —από τα προγράμματα της IRC Hellas, τις συζητήσεις με επαγγελματίες που εργάζονται με νέα άτομα και με τους ίδιους τους νέους, καθώς και από αριθμητικά δεδομένα— αναδεικνύουν τόσο την αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα αυτών των εφήβων όσο και τα συστημικά εμπόδια που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν. Όπως κάθε νέος άνθρωπος, καλούνται να διαχειριστούν την εκπαίδευση, τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους και τις αβεβαιότητες που συνοδεύουν την ενηλικίωση. Στη δική τους περίπτωση, όμως, σε όλα αυτά προστίθενται οι εμπειρίες του εκτοπισμού, του τραύματος, των επικίνδυνων διαδρομών και του αποχωρισμού από την οικογένεια. Παράλληλα, πρέπει να προσαρμοστούν σε μια νέα χώρα και μια νέα γλώσσα και να μάθουν να κινούνται μέσα σε άγνωστα και συχνά σύνθετα συστήματα διοίκησης, εκπαίδευσης, απασχόλησης και στέγασης, πολλές φορές εντελώς μόνοι τους.

Όπως επισημάνθηκε ήδη από την αρχή της έκθεσης, το βασικό πρόβλημα δεν είναι η έλλειψη ανθεκτικότητας, φιλοδοξίας ή δυνατοτήτων από την πλευρά των πρώην ασυνόδευτων παιδιών, πολλά από τα οποία έχουν περάσει χρόνια προσπαθώντας να ξαναχτίσουν τη ζωή τους στην Ελλάδα. Το

πρόβλημα είναι ότι η ενηλικίωση συνοδεύεται πολύ συχνά από μια απότομη διακοπή της υποστήριξης και ένα κενό ανάμεσα στο σύστημα παιδικής προστασίας και στα συστήματα που απευθύνονται σε ενηλίκους. Έτσι, ακριβώς τη στιγμή που τα νέα άτομα καλούνται να γίνουν αυτόνομα, βρίσκονται αντιμέτωπα με αβεβαιότητα ως προς το καθεστώς διαμονής τους, επισφαλείς συνθήκες στέγασης, εμπόδια στην εκπαίδευση και την απασχόληση και σύνθετες διοικητικές διαδικασίες. Πολύ συχνά, η πρόοδος που έχει επιτευχθεί μέσα από χρόνια επένδυσης στην προστασία και την ένταξή τους τίθεται σε κίνδυνο, με αποτέλεσμα τα νέα άτομα να εκτίθενται σε παράτυπη διαμονή, αστεγία, εργασιακή εκμετάλλευση και κοινωνικό αποκλεισμό.

Μια πιο συμπεριληπτική και μακροπρόθεσμη προσέγγιση, με επίκεντρο τη συνέχεια της υποστήριξης, τη σταθερότητα του καθεστώτος διαμονής και την πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη στέγαση και την απασχόληση, θα ωφελούσε όχι μόνο τα πρώην ασυνόδευτα παιδιά αλλά και την ελληνική κοινωνία συνολικά. Η υποστήριξη κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση δεν θα πρέπει, επομένως, να αντιμετωπίζεται απλώς ως παράταση της παιδικής προστασίας, αλλά ως η ολοκλήρωσή της με τρόπο που επιτρέπει στα νέα άτομα να σταθούν αυτόνομα στη ζωή τους. Η ενίσχυση της συνέχειας ανάμεσα στην παιδική προστασία και στα συστήματα υποστήριξης ενηλίκων δεν είναι μόνο απαραίτητη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των νέων· αποτελεί και μια πιο αποτελεσματική και βιώσιμη επένδυση στο μέλλον της Ελλάδας.

8.

Προτάσεις Πολιτικής

Με βάση την εμπειρία της IRC Hellas, τις διαβουλεύσεις με νέους και νέες και τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση, οι ακόλουθες συστάσεις αποσκοπούν στην ενίσχυση της μετάβασης στην ενηλικίωση, διασφαλίζοντας τη συνέχεια μεταξύ του συστήματος παιδικής προστασίας και των συστημάτων υποστήριξης ενηλίκων. Προτείνουν μια συντονισμένη, διατομεακή προσέγγιση που συνδέει το καθεστώς διαμονής, την εκπαίδευση, τη στέγαση, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη, ώστε οι νέοι να μπορούν να περάσουν ομαλά από την προστασία στην αυτόνομη ενήλικη ζωή. Αντί για τη δημιουργία νέων, παράλληλων δομών, οι συστάσεις βασίζονται σε υφιστάμενες πρωτοβουλίες και επιδιώκουν να ενισχύσουν τον συντονισμό, τη συνέχεια και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του σημερινού συστήματος.

1. ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Καλούμε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου να:

- **Θεσπίζει ένα επίσημο εθνικό πλαίσιο για τη μετάβαση στην ενηλικίωση**, το οποίο θα λειτουργεί ως 'ομπρέλα' για τα προγράμματα παιδικής προστασίας και ένταξης, διασφαλίζοντας συνοχή και επαρκή κάλυψη των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το πλαίσιο θα πρέπει να προβλέπει μια συντονισμένη δίοδο από την παιδική προστασία προς την αυτόνομη ενήλικη ζωή, η οποία θα ξεκινά πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους και θα διασφαλίζει τη συνέχεια της υποστήριξης

και μετά την ενηλικίωση. Παράλληλα, θα πρέπει να συμπληρώνει και να ενισχύει το υφιστάμενο Πλαίσιο Πρότυπων Κανόνων Λειτουργίας και Αδειοδότησης Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, με συστηματική παρακολούθηση της εφαρμογής του. Ειδικότερα, το πλαίσιο θα πρέπει:

- Να προβλέπει **υποχρεωτικά εξατομικευμένα σχέδια μετάβασης**, τα οποία θα καταρτίζονται τουλάχιστον έξι μήνες πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους, θα επανεξετάζονται σε τακτική βάση και, όπου απαιτείται, θα συνεχίζουν να εφαρμόζονται και μετά την ενηλικίωση. Τα σχέδια θα πρέπει να καλύπτουν τη στέγαση, την έκδοση των απαραίτητων διοικητικών εγγράφων και τη νομική υποστήριξη, τη συνέχιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης και την προετοιμασία για την ένταξη στην αγορά εργασίας.
- Να διασφαλίζει **αδιάλειπτη πρόσβαση στα απαραίτητα διοικητικά έγγραφα** πριν και μετά τα 18, συμπεριλαμβανομένης της έγκαιρης μετάβασης από τον ΠΑΑΥΠΑ στον ΑΜΚΑ και της έκδοσης ΑΦΜ, καθώς και την άρση διοικητικών εμποδίων που δημιουργούν αλληλεξαρτήσεις μεταξύ της πρόσβασης στην εργασία, την κοινωνική προστασία και την υγειονομική περίθαλψη.
- Να θεσπίζει ένα **οργανωμένο σύστημα διαχείρισης υποθέσεων κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση**, το οποίο θα ξεκινά πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους και θα συνεχίζεται μέχρι τη σταδιακή επίτευξη αυτονομίας. Θα πρέπει να περιλαμβάνει τακτική παρακολούθηση,

σαφείς μηχανισμούς παραπομπής και συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών, ώστε οι νέοι να υποστηρίζονται στην πρόσβαση στη στέγαση, την εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγειονομική περίθαλψη και τη νομική συνδρομή.

➤ **Να διασφαλίζει οργανωμένη προετοιμασία σε θέματα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του πολίτη και εργασιακών δικαιωμάτων** πριν από την ενηλικίωση στις δομές παιδικής προστασίας και εκπαίδευσης.

➤ **Να προβλέπει και να χρηματοδοτεί σύστημα παρακολούθησης της πορείας των νέων μετά την ενηλικίωση**, με δείκτες όπως η σταθερότητα της στέγασης στους 6 και 12 μήνες μετά τη συμπλήρωση των 18 ετών, η συμμετοχή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, η πορεία στην αγορά εργασίας, η συνέχεια των διαδικασιών που αφορούν το καθεστώς διαμονής και η μακροπρόθεσμη ευημερία των νέων. Το σύστημα θα πρέπει να περιλαμβάνει και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων που υλοποιούνται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

➤ **Επαναφέρει τη δεκαετή άδεια διαμονής** για ασυνόδετα παιδιά που έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον τρία έτη εκπαίδευσης στην Ελλάδα πριν από την ηλικία των 23 ετών, η οποία καταργήθηκε με τον Ν. 5275/2026, και να διευρύνει τις προϋποθέσεις ώστε να περιλαμβάνονται η ανώτατη εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση.

➤ **Επεκτείνει το καθεστώς «ανεκτής διαμονής»** έως την ηλικία των 21 ετών για όλα τα ασυνόδετα παιδιά, ανεξάρτητα από την έκβαση της αίτησης ασύλου, διασφαλίζοντας την προστασία τους, την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και μια ομαλότερη μετάβαση στην ενήλικη ζωή. Η προσέγγιση αυτή συνάδει με πρακτικές που

εφαρμόζονται σε άλλες χώρες της ΕΕ, όπως η Ισπανία, όπου προβλέπονται άδειες διαμονής για πρώην ασυνόδετα παιδιά και σταδιακή μετάβαση προς ένα αυτοτελές καθεστώς νόμιμης διαμονής και την ανεξάρτητη ενήλικη ζωή.

➤ **Αναπτύξει νέες διόδους προς τη μακροχρόνια νόμιμη διαμονή**, λαμβάνοντας υπόψη την ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τη συνεχή συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης ή στην απασχόληση και την αποδεδειγμένη πορεία ένταξης στη χώρα.

➤ **Ενισχύσει τον ρόλο των επιτρόπων στον σχεδιασμό της μετάβασης**, προβλέποντας ότι θα ξεκινούν και θα συντονίζουν την κατάρτιση του εξατομικευμένου σχεδίου πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους, σε συνεργασία με τους φορείς φιλοξενίας, τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες και τους φορείς ένταξης.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Καλούμε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου να:

➤ **Διασφαλίσει τη συνέχεια της υποστήριξης σε θέματα στέγασης** για τουλάχιστον 6–12 μήνες μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής των μέτρων υποστηριζόμενης στέγασης που προβλέπονται στην Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ευάλωτων Προσώπων, αποφεύγοντας περιττές μετακινήσεις που διακόπτουν την εκπαίδευση, την εργασία και τα δίκτυα υποστήριξης που έχουν ήδη δημιουργήσει οι νέοι.

➤ **Υποστηρίξει και χρηματοδοτήσει δομές Υποστηριζόμενης Ανεξάρτητης Διαβίωσης** για νέα άτομα ηλικίας 18–21 ετών, διακριτές από εκείνες που απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 16–18

ετών. Οι δομές αυτές θα πρέπει να συνδυάζουν τη στέγαση με εξατομικευμένη υποστήριξη για την ένταξη, συμπεριλαμβανομένων της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της συμβουλευτικής απασχόλησης και της νομικής συνδρομής.

- **Διατηρήσει και διευρύνει υφιστάμενα προγράμματα ένταξης**, όπως το Helios Junior, η ΠΥΞΙΔΑ και η Υποστηριζόμενη Ανεξάρτητη Διαβίωση (SIL), εξασφαλίζοντας σταθερή, πολυετή χρηματοδότηση και σχεδιασμό για την αύξηση της δυναμικότητάς τους, ως μέρος ενός εθνικού πλαισίου για τη μετάβαση στην ενηλικίωση.

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Καλούμε το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού να:

- **Διασφαλίσει σταθερή πρόσβαση σε εντατικά προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας** πριν και μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους, αναγνωρίζοντας ότι η επαρκής γνώση της γλώσσας αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη συνέχιση της εκπαίδευσης, την πρόσβαση στην εργασία και την αυτόνομη διαβίωση.
- **Διασφαλίσει ευέλικτες εκπαιδευτικές διόδους** που θα επιτρέπουν στα νέα άτομα να συνδυάζουν την εκπαίδευση με μερική απασχόληση, χωρίς να χάνουν ευκαιρίες κατάρτισης και απόκτησης προσόντων. Σε αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνονται ευέλικτα μεταβατικά προγράμματα για νέα άτομα ηλικίας 18–21 ετών, με απογευματινά ή βραδινά μαθήματα ή δυνατότητα μερικής φοίτησης, εντατικά μαθήματα ελληνικής γλώσσας, προπαρασκευαστικά προγράμματα για την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση και εξατομικευμένη εκπαιδευτική καθοδήγηση.
- **Αναπτύξει, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής**

Ασφάλισης, κατάλληλα αμειβόμενα προγράμματα πρακτικής άσκησης με έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε ευρύ φάσμα επαγγελματικών κλάδων, διευρύνοντας τις υφιστάμενες δυνατότητες. Η αμοιβή θα πρέπει να ανταποκρίνεται στον χρόνο και το αντικείμενο της απασχόλησης και να συνάδει με τις ισχύουσες εργασιακές προϋποθέσεις και εγγυήσεις. Οι θέσεις πρακτικής θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις δεξιότητες, τα ενδιαφέροντα και τις επαγγελματικές επιδιώξεις των νέων, να καλύπτουν διαφορετικούς κλάδους και να μην περιορίζονται σε θέσεις χαμηλής ειδίκευσης. Θα πρέπει επίσης να προσφέρουν ευέλικτο ωράριο που να επιτρέπει τη συνέχιση της εκπαίδευσης και να συνδέονται άμεσα με την εκπαιδευτική πορεία των νέων.

4. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Καλούμε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, να:

- **Διασφαλίσουν ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η προετοιμασία για την αγορά εργασίας και η διασύνδεση με εργοδότες ξεκινούν πριν από την αποχώρηση των νέων από το σύστημα παιδικής προστασίας**, επιτρέποντας τη σταδιακή μετάβασή τους στην απασχόληση.
- **Διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) είναι ουσιαστικά προσβάσιμες** στους νέους και νέες πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένης, μετά την εγγραφή τους, της πρόσβασης σε συμβουλευτική, υπηρεσίες διασύνδεσης με διαθέσιμες θέσεις εργασίας και προγράμματα επανειδίκευσης.
- **Ενισχύσουν τους ελέγχους της Επιθεώρησης Εργασίας και τις δράσεις ενημέρωσης και προσέγγισης σε κλάδους** στους οποίους οι νέοι πρόσφυγες

διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εργασιακής εκμετάλλευσης. Οι παρεμβάσεις αυτές θα πρέπει να συνοδεύονται από προσβάσιμους πολύγλωσσους μηχανισμούς αναφοράς και καταγγελίας και από σαφείς διαδικασίες παραπομπής στις αρμόδιες αρχές.

➤ **Συντονιστούν με τις αρμόδιες αρχές για την άρση των διοικητικών εμποδίων στην έκδοση των απαραίτητων εγγράφων**, όπως οι καθυστερήσεις στην έκδοση ή ανανέωση αδειών διαμονής, ΑΦΜ ή ΑΜΚΑ, οι οποίες εμποδίζουν την έγκαιρη πρόσβαση στη νόμιμη εργασία.

➤ **Θεσπίζουν κίνητρα για εργοδότες**, όπως επιδότηση μέρους του μισθολογικού κόστους ή των ασφαλιστικών εισφορών για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, τα οποία θα συνδέονται με τη νόμιμη απασχόληση νέων που βρίσκονται στη μετάβαση προς την αυτόνομη ενήλικη ζωή.

5. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Καλούμε τις περιφερειακές και τοπικές αρχές να:

➤ **Διευκολύνουν την οργανωμένη πρόσβαση σε θέσεις εργασίας εισαγωγικού επιπέδου** μέσω ημερών καριέρας, εκδηλώσεων επαγγελματικού προσανατολισμού και υπηρεσιών διασύνδεσης με θέσεις εργασίας, τόσο στα μεγάλα αστικά κέντρα όσο και σε μικρότερες πόλεις και περιφέρειες, σε συνεργασία με τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) και φορείς του ιδιωτικού τομέα.

➤ **Αναπτύξουν συμπεριληπτικά αθλητικά, καλλιτεχνικά και πολιτιστικά προγράμματα** για όλα τα μέλη της τοπικής κοινότητας, διασφαλίζοντας ότι οι δράσεις είναι ουσιαστικά προσβάσιμες σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω πολύγλωσσης ενημέρωσης, προσεγγίσεων που λαμβάνουν υπόψη το πολιτισμικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων, προσβάσιμων χώρων και άλλων πρακτικών μέτρων που

διευκολύνουν τη συμμετοχή.

Καλούμε τους φορείς του ιδιωτικού τομέα να:

➤ **Αναπτύξουν συμπεριληπτικές διόδους προς την απασχόληση για νεαρούς ενήλικες πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο**, ιδίως για όσους βρίσκονται στη μετάβαση από το σύστημα παιδικής προστασίας προς την αυτόνομη ενήλικη ζωή, συνδυάζοντας πρακτική άσκηση, θέσεις εργασίας εισαγωγικού επιπέδου, εξατομικευμένη καθοδήγηση και σταδιακή ένταξη στο εργασιακό περιβάλλον.

6. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Καλούμε όλες τις αρμόδιες αρχές και τους φορείς υλοποίησης να:

➤ **Θεσμοθετήσουν τον συντονισμό μεταξύ του συστήματος παιδικής προστασίας και των συστημάτων ένταξης και υποστήριξης ενηλίκων**, μέσω επίσημων διαδικασιών παραπομπής, κοινού σχεδιασμού της μετάβασης και συνέχειας στη διαχείριση των υποθέσεων πριν και μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής, όπου αυτό είναι δυνατό.

➤ **Καταγράφουν και αξιολογούν συστηματικά τα αποτελέσματα της μετάβασης στην ενηλικίωση** σε όλα τα σχετικά προγράμματα στέγασης, απασχόλησης, εκπαίδευσης και ένταξης, ώστε τα δεδομένα αυτά να αξιοποιούνται στον σχεδιασμό πολιτικών και στη λήψη αποφάσεων για τη χρηματοδότηση.

➤ **Δημοσιεύουν σε ετήσια βάση στοιχεία για την πορεία των νέων κατά και μετά τη μετάβαση στην ενηλικίωση**, ενισχύοντας τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη χάραξη πολιτικών βάσει τεκμηριωμένων δεδομένων.

Σημειώσεις τέλους

- 1 Ως «μετάβαση στην ενηλικίωση» νοείται η διαδικασία κατά την οποία τα παιδιά συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους και περνούν από την εξάρτηση στην αυτονομία και τη συμμετοχή ως πλήρη μέλη της κοινωνίας. Βλ. [European Migration Network – Transition of minors to adulthood](#)
- 2 Για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης, ο όρος «ασυνόδευτα παιδιά» χρησιμοποιείται ως γενικός όρος και αναφέρεται σε όλα τα παιδιά κάτω των 18 ετών που έχουν χωριστεί τόσο από τους γονείς τους όσο και από άλλους ενήλικες οι οποίοι, βάσει νόμου ή εθίμου, έχουν την ευθύνη της φροντίδας τους. Περιλαμβάνει παιδιά σε μετακίνηση, αιτούντες άσυλο, παιδιά στα οποία έχει χορηγηθεί διεθνής προστασία, καθώς και παιδιά χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα διαμονής.
- 3 Kathimerini, 2026, «Parliament passes legal migration bill». Διαθέσιμο στο: <https://www.ekathimerini.com/politics/1294488/parliament-passes-legal-migration-bill>
- 4 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) Ελλάδας, 2026, «HELIOS Junior». Διαθέσιμο στο: <https://greece.iom.int/helios-junior>
- 5 International Rescue Committee Hellas, 2026, Δελτίο Τύπου, «Κοινή Δήλωση Δικτύου Συνηγορίας για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Διαθέσιμο στο: <https://www.rescue.org/eu/press-release/koini-dilosi-diktyoy-synigorias-gia-ta-dikaionomata-toy-paidioy>
- 6 Ίδια πηγή
- 7 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2026, Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα Ιούλιος 2026. Διαθέσιμο στο: https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2026/08/SGVP_Statistics-July_GR.pdf
- 8 UNICEF, UNHCR και IOM, 2024, 'Migrant and Refugee Children via Mixed Migration Routes in Europe - Overview of Trends 2024', Διαθέσιμο στο: <https://www.unicef.org/eca/media/41726/file/2024%20Migrant%20and%20refugee%20children%20in%20Europe.pdf>
- 9 Eurostat, EMN, 2025, 'Country Factsheet: Greece 2024', Διαθέσιμο στο: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/fa86c20b-e978-4083-b000-11f2bacf5202_en?filename=2024_EMN-ESTAT_EL_countryfactsheet.pdf
- 10 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2025, «Ενημερωτικό Σημείωμα Δεκεμβρίου 2025», Διαθέσιμο στο: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2026/01/>
- 11 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2026, «Ενημερωτικό Σημείωμα Ιουλίου 2026», Διαθέσιμο στο: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2026/08/>
- 12 Ίδια πηγή
- 13 Ίδια πηγή
- 14 Γενική Γραμματεία Ευάλωτων Πολιτών και Θεσμικής Προστασίας, 2026, «Πλαίσιο Θεσμικής Προστασίας», Διαθέσιμο στο: <https://migration.gov.gr/grammateies/geniki-grammateia-evaloton-politon-kai-thesmikis-prostasias/>
- 15 European Migration Network (EMN), Νοέμβριος 2022, EMN Inform: Transition of unaccompanied minors to adulthood. Διαθέσιμο στο: https://www.emncz.eu/wp-content/uploads/2022/11/EMN_INFORM_Transition-minors-adulthood.pdf
- 16 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, Roadmap to Adulthood. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/roadmap-to-adulthood/1680ab78b7>
- 17 Eurostat, 2026, Enforcement of immigration legislation statistics. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enforcement_of_immigration_legislation_statistics
- 18 Taxheaven, 2026, Νόμος 5275/2026: Προώθηση πολιτικών νόμιμης μετανάστευσης. Διαθέσιμο στο: <https://www.taxheaven.gr/law/5275/2026>
- 19 Taxheaven, 2026, Νόμος 5307/2026: Εφαρμογή του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και άλλες επείγουσες διατάξεις. Διαθέσιμο στο: <https://www.taxheaven.gr/law/5307/2026>
- 20 Βάσει στοιχείων που παρουσιάστηκαν σε ακρόαση φορέων που διοργάνωσε η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2026.
- 21 Taxheaven, 2026, Νόμος 5275/2026: Προώθηση πολιτικών νόμιμης μετανάστευσης. Διαθέσιμο στο: <https://www.taxheaven.gr/law/5275/2026>
- 22 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, 'Compendium on the transition of unaccompanied and separated children to adulthood', Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/compendium-transition-to-adulthood-fin/1680abcbb0>
- 23 Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών, 2026, «Ενεργοποίηση ΑΜΚΑ σε πολίτες τρίτων χωρών και ανιθαγενείς (ενήλικους)», Διαθέσιμο στο: <https://mitos.gov.gr/index.php>
- 24 Gov.gr, 2026, Χορήγηση Προσωρινού Αριθμού Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ). Διαθέσιμο στο: <https://www.gov.gr/en/ipiesies/ergasia-kai-asphalise/asphalise/eurese-prosorinou-arithmou-asphalises-kai-ugeiono-mikes-perithalpses-allodapou-paauipa>
- 25 INTERSOS Hellas & Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 2026, Δικαίωμα στην ενηλικίωση: προκλήσεις και προοπτικές των ασυνόδευτων παιδιών και νεαρών ενηλίκων. Διαθέσιμο στο: <https://ddp.gr/gr/news/3297/>
- 26 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2026, Διαδικασία ασύλου για ασυνόδευτους ανηλίκους. Διαθέσιμο στο: <https://migration.gov.gr/en/gas/diadikasia-asyloy/asynodeytoi-anilikoi/>

- 27 Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), Ιούλιος 2022, ΦΕΚ Α 145/2022 – Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας και Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Διαθέσιμο στο: <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2022/07/>
- 28 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022, Πλαίσιο Πρότυπων Κανόνων Λειτουργίας και Αδειοδότησης Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων. Διαθέσιμο στο: <https://www.anavathmisi.gr/wp-content/uploads/2023/04/>
- 29 Refugee Support Aegean (RSA), 2025, 'The unseen reality of refugee camps in Greece', Διαθέσιμο στο: <https://rsaegean.org/en/human-rights-day-the-unseen-reality-of-refugee-camps-in-greece/>
- 30 Asylum Information Database (AIDA), 2025, 'Special reception needs of vulnerable groups: Greece', Διαθέσιμο στο: <https://asylumineurope.org/reports/country/greece/reception-conditions/special-reception-needs-vulnerable-groups/>
- 31 ΕΛΙΑΜΕΠ, 2025, 'The Housing Problem in the European Union and Greece: Key Dimensions and Policy Responses', Διαθέσιμο στο: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2025/09/Policy-briefs-special-edition-Leventis-8-EN-.pdf>
- 32 Ίδια πηγή
- 33 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024, 'Migrants' access to medium- and long-term housing in the EU', Διαθέσιμο στο: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/5154b955-06e1-4a3d-9559-899d9dc0ed4e_en
- 34 Αλεξάνδρα Θεοδώρου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2025, Ανάλυση και Εφαρμογή Κοινωνικής Πολιτικής. Διαθέσιμο στο: <https://pandemos-api.panteion.gr/server/api/core/bitstreams/c1e13592-a3eb-47e6-97da-4ac753118f29/content>
- 35 Ίδια πηγή
- 36 Oxfam Italia, 2021, Teach us for what is coming: Education for refugee children. Διαθέσιμο στο: <https://www.oxfamitalia.org/wp-content/uploads/2021/06/Teach-us-for-what-is-coming-report.pdf>
- 37 Ίδια πηγή
- 38 Ίδια πηγή
- 39 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, Roadmap to Adulthood. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/roadmap-to-adulthood/1680ab78b7>
- 40 Αλεξάνδρα Θεοδώρου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2025, Ανάλυση και Εφαρμογή Κοινωνικής Πολιτικής. Διαθέσιμο στο: <https://pandemos-api.panteion.gr/server/api/core/bitstreams/c1e13592-a3eb-47e6-97da-4ac753118f29/content>
- 41 E-Nomothesia, 2025, KYA 153319/2025: Ρυθμίσεις για την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ergasia-koinonike-asphalise/kya-153319-2025.html>
- 42 Ίδια πηγή
- 43 Refugee Support Aegean (RSA), 2025, 'Recognised refugees in Greece 2025', Available at: <https://rsaegean.org/en/recognised-refugees-in-greece-2025/>
- 44 Ίδια πηγή
- 45 Oxfam Italia, 2021, Teach us for what is coming: Education for refugee children. Διαθέσιμο στο: <https://www.oxfamitalia.org/wp-content/uploads/2021/06/Teach-us-for-what-is-coming-report.pdf>
- 46 FocusBari, 2021, 'Research on attitudes of enterprises towards employment of Refugees/Migrants: Presentation of results', Available at: https://www.antigone.gr/wp-content/uploads/library/research-and-studies-specifically-for-greece/en/Employers-Research-Results_EN.pdf
- 47 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, Roadmap to Adulthood. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/roadmap-to-adulthood/1680ab78b7>
- 48 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, Roadmap to Adulthood. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/roadmap-to-adulthood/1680ab78b7>
- 49 Taxheaven, Νόμος 4636/2019, «Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις». Διαθέσιμο στο: <https://www.taxheaven.gr/law/4636/2019>
- 50 Βουλή των Ελλήνων, 2019, Το Σύνταγμα της Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/THE CONSTITUTION OF GREECE.pdf>
- 51 Αλεξάνδρα Θεοδώρου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2025, Ανάλυση και Εφαρμογή Κοινωνικής Πολιτικής. Διαθέσιμο στο: <https://pandemos-api.panteion.gr/server/api/core/bitstreams/c1e13592-a3eb-47e6-97da-4ac753118f29/content>
- 52 Anna Cruz Puig, 2024, Unaccompanied Minors in their transition to adulthood: Protection gaps in the access to education in Greece and Spain. Διαθέσιμο στο: <https://repository.gchumanrights.org/server/api/core/bitstreams/23bba1da-fd8e-4a96-b276-8b61f91e53ff/content>
- 53 Refugee.Info Greece, 2026, Πληροφορίες για πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο: <https://greece.refugee.info/en-us/articles/22121020456349>
- 54 Anna Cruz Puig, 2024, Unaccompanied Minors in their transition to adulthood: Protection gaps in the access to education in Greece and Spain. Διαθέσιμο στο: <https://repository.gchumanrights.org/server/api/core/bitstreams/23bba1da-fd8e-4a96-b276-8b61f91e53ff/content>
- 55 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) Ελλάδας, 2026, HELIOS Junior. Διαθέσιμο στο: <https://greece.iom.int/helios-junior>
- 56 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2026, Έκθεση Α: Διεθνής Προστασία – Απρίλιος 2026. Διαθέσιμο στο: https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2026/05/Report_A_April-2026_International-Protection_NEW.pdf
- 57 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) Ελλάδας, 2026, HELIOS Junior. Διαθέσιμο στο: <https://greece.iom.int/helios-junior>
- 58 Συμβούλιο της Ευρώπης, Πρόγραμμα HELIOS Junior: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου της Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: <https://www.coe.int/en/web/youth-peace-dialogue/-/helios-junior-programme-greek-ministry-of-migration-and-asylum>

- 59 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, 'Compendium on the transition of unaccompanied and separated children to adulthood', Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/compendium-transition-to-adulthood-fin/1680abcb0>
- 60 International Rescue Committee (IRC), 2021, A Chance for a Better Future: Unaccompanied Children in Greece). Διαθέσιμο στο: https://www.rescue.org/sites/default/files/2021-11/IRC_%20ACFABF_%20UAC%20report%20FINAL.pdf
- 61 Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2026, «Ασυνόδευτα Ανήλικα στην Ελλάδα Ιούλιος 2026», Διαθέσιμο στο: https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2026/08/SGVP_Statistics-July_GR.pdf
- 62 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, The Mentoring Project: supporting unaccompanied children in Greece. Διαθέσιμο στο: https://home-affairs.ec.europa.eu/projects/mentoring-project-supporting-unaccompanied-children-greece_en
- 63 Ίδια πηγή
- 64 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, 'Mentoring Project: Supporting unaccompanied children in Greece', Available at: https://home-affairs.ec.europa.eu/projects/mentoring-project-supporting-unaccompanied-children-greece_en
- 65 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024, 'Compendium on the transition of unaccompanied and separated children to adulthood', Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/compendium-transition-to-adulthood-fin/1680abcb0>
- 66 Compass24, 2026, Το πρόγραμμα. Διαθέσιμο στο: <https://www.compass24.gr/project/>
- 67 Συνύπαρξις, 2026, ΠΥΞΙΔΑ - Συμπληρωματικός Μηχανισμός Υποστήριξης της Εθνικής Στρατηγικής για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο: https://synyparxis.org/wp-content/uploads/2025/06/Kentra_Pixida_Ebook1.pdf
- 68 Compass24, 2026, Το πρόγραμμα. Διαθέσιμο στο: <https://www.compass24.gr/project/>
- 69 Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAMEY), 2026, 20ή Γραπτή Διαδικασία της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος TAMEY 2021-2027. Διαθέσιμο στο: <https://tamey.gov.gr/wp-content/uploads/2026/06/>
- 70 Συμβούλιο της Ευρώπης / Σύμπραξη Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Νεολαία, 2025, Young Refugees' Transition to Adulthood. Διαθέσιμο στο: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262436/Refugees%2Btransition%2Bto%2B adulthood.pdf/940fbd6e-3c85-e630-84aa-85e7d04533f3>
- 71 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), 2024, 'Job Creation and Local Economic Development 2024', Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/job-creation-and-local-economic-development-2024_01a245c1/83325127-en.pdf
- 72 Eurostat, 2026, Enforcement of immigration legislation statistics. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enforcement_of_immigration_legislation_statistics
- 73 Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας (EURES), 2025, Labour shortages and surpluses. Διαθέσιμο στο: https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-shortages-and-surpluses-europe_en
- 74 BMC Public Health, 2025, Silent prejudices: exploring xenophobic attitudes and predictors among university students. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1186/s12889-025-24450-0>
- 75 International Rescue Committee Hellas, Δελτίο Τύπου, Κοινή Δήλωση Δικτύου Συνηγορίας για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Διαθέσιμο στο: <https://www.rescue.org/eu/press-release/koini-dilosi-diktyoy-synigorias-gia-ta-dikaiomata-toy-paidioy>

IRC HELLAS
IRCHellas.Info@rescue.org